

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ה' (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

◆ יושב ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

טו | לזכור תמיד מה
מבין שני בעולם
מילתא הדת"א

יג | סעדיני ואוישעה
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יא | בזכות המצוות
הקב"ה מנן על ישראל בגלות
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובזרת בחיים • המגיד ממעזריטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

חיים ושלום | הנצח מוקדי עונות האדם כדי להביאו לעצבות, ויש להתגבר שלא לזכר מהם בשעת העבודה, ולעבד ה' בשמחה ובבטחון א

דברות חיים | כל מנמתם וחספם של יוסף והשקטים היה להכיר את השי" א

ישועות משה | 'את אחי אנכי במקש' - על ידי אהבת רעים מתחיל האדם להיות דורש ומבקש א

פתוחי חותם | בזכות המצות הקב"ה מנן על ישראל בגלות א

פני מנחם | כאשר יודים והולכים למקום רחוק יש סיוע מיחד, ויש להזהר שלא להמשיך אחרי נפש הפקמית א

שם משמואל | טעם נשגב מדיע נסיון אשת פוטיפר ארע דוקא ליוסף הצדיק ב

בית יעקב | עקר הדבר המזכיר את השם יתברך גם בשעת הסתר ובלבול ב

תורת אבות | הנצר מביא לאיחוש ועצבות, ויש להשיבו אין אני מסתפל על העבר רק מקאן ולהפא אהיה טוב ב

שופרא ד'ישראל | רבו מאמרים בספרי הקדש על חנכה תוצאה מהתגברות על חכמת נון וחספם להשיפח התורה ב

דברי חיים | בחנכה אפשר לשוב אפילו על עבדות שאין מועיל עליהם תשובה ב

חלקת יהושע | חזק בלמוד התורה בטהרה בחנכה ג

פתחי חותם | על ידי התורה והמצוות בקדשה וטהרה זוכים לנפש ורוח הרמוזים בג"ר ג

אמרי קדש | המצוות הם באור על הפירות ג

אמת ליעקב | אור נרות החנכה מרגיל את עינינו לחזות באור העצום של אור הגנוז שיתגלה בעתיד ג

נחל יצחק | התגלות אור הגנוז בימי חנכה - האור שהתגלה בימי הנס נגנו ומתגלה כל שנה בחשכת הגלות ג

מ"ה"א מבעלזא | תמיהה הרי רחום הוא תפלג על צרה שעדיו לא היתה ג

באר מנשה | הארת המנוחה היתה כה גדולה עד שהאירה אף לחצר בית המקדש ג

קדשת אליעזר | מדיע אין מוקר נס מצאית פה השמן ד

דמשק אליעזר | כאשר פועלים ומסובכים מסיע הקב"ה ד

שערי המועדים | מנהג מעות חנכה כנגד מה שפשוטו הנינים במנונם של ישראל לטמאו ד

עצי חיים | כיון שהיו אנוסים מהמצוות ושוב חזרו לקומם יש מצוה פסעודה ה

שארית מנחם | טעות הדברית הסבורים שזמני התשובה הם רק מר"ה עד חנכה ה

שארית ישראל | חנכה כסוד אורו של משיח ה

בינת ישראל | הארתו כקדשת יום טוב ה

שפת אמת | חנכה מועד המאיר בגלות תוך החשך ה

פרי צדיק | ימי חנכה הם חגגת כל בשבת השנה ה

עירין קדישין | בחנכה אפשר לפעל שנה טובה יותר מבשאר המועדים ה

מאור עינים | בחנכה השם יתברך יורד להרים אפילו את הנשמות הנמוכות שלמטה מעשרה טפחים ו

זרע קדש | מדליקים למעלה משלש טפחים לחזק לב האדם אף כאשר אין מרגיש הקדשה ו

שארית ישראל | בחנכה אפשר לתקן חטאת נעורים ו

תולדות אהרן | חנכה מלשון חנוך ו

שם משמואל | אפילו המיואש ממצבו וכבר אינו מתעורר לעבודת ה' יכול לזכות בנמים האלה שיעוררוהו משמים ו

לב שמחה | ימי שמחה מתוך קדשה ו

גליא רוצא | קדשת הברית נשגבת והם רומזים לדברים רחניים עלונים ו

ישמח ישראל | קדשת כהן גדול ו

בית אברהם | אש נרות חנכה מבטל התאוות ו

תפארת שמואל | הרגיל כנר - הפרגיל עצמו באמונה ובטחון ו

אוצרות גאוני הדורות

כתנות אור | שוכר המצות אינו נפרע בעולם הזה ז

שמע יעקב | האחים לא הבינו שיוסף מתכוון להצילם משעבוד מצרים ז

מי משה | דנו האחים את יוסף למיתה לפי שהיה חכם וחרף ז

משען המים | סתירת הוצאת דבת האחים לחלומותיו של יוסף ז

סינתא דשמאן | חכמת השבטים לשתף את יוסף עצמו בחרם המכירה ח

משנת רבי אליעזר | אלו היה מת יוסף לא היו השבטים יכולים להסתיר מיתתו ח

עטרת תפארת | בזכות יוסף נקבע היום ל'ישראל ח

בית אהרן | אתה שוכחו ואני לא אשכחהו ט

יערות דבש | שכחו של נס חנכה שושעו ישראל אף על פי שהחוטאים לא שבו בתשובה ט

אפסי ארץ | נס המנוחה נעשה בכלם הכהנים הצדיקים ט

משיב נפש | תכלית מצות הדלקת המנוחה להעיד שהשכינה שורה בישראל, ולפיכך אף נר חנכה צדיו פרסום לרבים ט

תולדות נח | נס הפך ביום הראשון שהיה בו כדי להדליק יום אחד י

מעשי צדיקים | נס הפך ביום הראשון שהיה בו כדי להדליק יום אחד ט

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד יד

בס"ד

קו 'מתחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

מתחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

פרשת וישב

ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר (לו יא)

את אחי אנכי מבקש (לו טז)

חיים ושלום

רבי חיים אלעזר ממונקאטש זיע"א היצר מזכיר עונות האדם כדי להביאו לעצבות, ויש להתגבר שלא לזכר מהם כשעת העבודה, ולעבד ה' בשמחה ובכטחון

ואביו שמר את הדבר, פרש רש"י: הנה ממתין ומצפה מתי יבוא, וכן 'שמר אָמנים' (ישעיה כו ב), (פי לבטחון העקר להתחזק במדת אמונת אמן פנודע), וכן לא תשמר על חטאתי (איוב יד טז).

כנודע בספרים הקדושים, וגם בדברי אבי אדוני מורי ורבי הקדוש זי"ע כמה פעמים בספריו, כי הבעל דבר מתגבר כמה פעמים על האדם להפילו לא עליו, על ידי שמזכיר לפניו רב עונותיו שעשה, ועל ידי זה יאש לבו מלהושע עוד ויתעצב אל לבו ויפל חס ושלום לגמרי על ידי זה בעמקי שאול.

על פן העצה שלא לזכר עונותיו בעת עבודת ה' כדי שלא ימנעוהו משמחה [רק בעתים ולפרקים מיוחדים בעת שצריך להתחרט ולשוב ולתקן פנודע], וגם כדי שלא ימנעוהו מבטחון על ידי שיזכר רב עונותיו כנוכר.

וזה הדרך שלמד יעקב אבינו עליו השלום לקווי ותוחלת ובטחון לא תשמר על חטאתי, שלא לשמרהו בזכרונו כלל. ועל ידי שנתחזק במדת האמונה והבטחון נגיע למטרת חפצנו ובמהרה ידין יושיענו ויגאלנו:

וימצאוהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש, ויאמר את אחי אנכי מבקש וגו' (לו טו-טז)

דברות חיים

רבי עמנואל מפשעוודבורג זיע"א כל מנמתם וחפצם של יוסף והשכטים הנה להכיר את הש"י

המלאך גבריאל שאל את יוסף צדיקו של עולם, מה תבקש, כלומר מה חפצך ומשאלתך בזה העולם, ועל מה כל מנמתך וישעך. ויאמר לו יוסף את אחי אנכי מבקש, על פי מאמרו ו"ל אתין וגמין רבויים הם, והינינו אני עם אחי מבקשים להכיר את מי שאמר אנכי ה' אלוקיך:

ישועות משה

רבי משה יהושע מוויז'ניץ זיע"א 'את אחי אנכי מבקש' - על ידי אהבת רעים מתחיל האדם להיות דורש ומבקש

בתורה הקדושה בפרשת וישב פתיב את אחי אנכי מבקש, בארתי פעם, שפאשר יושב האדם בודד בלי חברותא לעבודת ה', מעלה בלבו לומר, פי התנהגותו ועבודתו את ה' - הנם רצויים, שכן מנין יוכח שעדין איננו שלם.

אך אם מתחבר האדם בצוותא לחברים מקשיבים, התפצים בקרבת ה', והם מתועדים יחדיו ומשוחחים בעניני תכלית - נכח הוא לדעת כי עדין לא הגיע לתכלית הנרצה.

וזהו את אחי - כאשר נטפל האדם לאחים ורעים, אזי - אנכי מבקש, מתחיל הוא לבקש עוד, כי רואה הוא את מחסורו אשר יחסרו לו. איננו עוד מרצה מתפלתו, אלא דורש מעצמו יקוד אש יותר, ודבקות מרבה בהשתפכות הנפש בעבודה שבלב זו תפלה:

הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה (לח כה)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א בזכות המצוות הקב"ה מגן על ישראל בגלות

אפשר לרמוז כמה דאיתא בזהר הקדוש, דבשעת החרבן פשאמר הקדוש ברוך הוא לשכינה שתצא עם ישראל בגלות, אמרה לו, חוששת אני שמא תעזב ישראל בגלות ותשכחני גם אני. אמר לה הקדוש ברוך הוא, אני נותן להם מצות שיעסקו בהם, ובשכילם אני מגן עליהם בגלות, ובשכילם אני זוכרם ופוקדם וגואלם. ונתן להם מצות המילה והציצית והתפלין והתורה שיעסקו בה וכיוצא.

והנה אפשר, ודואי הוא בשעה שישאל מתחילים איזה חיוב גדול בגלות ובאה מדת הדין לקטרג עליהם לחיכם, השכינה, בכח אלה המצוות, מלמדת עליהם זכות ומתבטלת הגזרה.

השכינה מלמדת זכות על ישראל

וזהו הרמז, הוא מוצאת, היא כנסת ישראל שהם עדת ישראל, כשיוצאים לדון באיזה גזרה בגלות, והיא שלחה, היא זאת היא השכינה, היא שבאה ללמד זכות על כנסת ישראל. והשכינה שלחה אל חמיה, שהוא הקדוש ברוך הוא, שחמיה גימטריא ס"ג.

ואמרה לו, לאיש שהוא ה' איש מלחמה (שמות טו ג), אשר אלה המצות שזכרנו לו, והוא שנתן אותם לישראל להתעסק בהם, וממילא לו אנכי הרה, דאכתי בניו הם אפלו בגלות. שאם לא נתן להם מצות אלה, נאמר שאינם נקראים בניו, אבל פיון שנתן להם התורה והמצות, הם בניו והוא אביהם, וזהו שגאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה פאמור. על פן אני מחלה ממך שתזכר לישראל זכות אלה המצות והתורה שמקיימים, ותגאלם מיד.

הקב"ה לא עזב את ישראל בגלות

וזהו שאמר הכתוב הכר נא למי החתמת, הוא חותם אות ברית קדש ואת השבת ואת המועדים. והפתילים, קרי בה 'תפלין' וקרי בה פתילים, היא מצות הציצית. והמטה, היא התורה שגדרשת מ"ט פנים טהור וכו'. ובזכות אלה המצות הכר נא אותם והוצא את ישראל מן הגלות:

ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בכית אדניו המצרי (לט ב)

פני מנחם

רבי פנחס מנחם מגור זיע"א

כאשר יורדים והולכים למקום רחוק יש סיוע מיוחד, ויש להזהר שלא להמשך אחרי נפש הבהמית

הרבי רבי בונם מפרישיסקא ו"ל הנה רגיל להראות לאברכים שדרכו במקומות רחוקים דברי המדרש על הפסוק ויוסף הורד מצרימה וגו' ויהי ה' את יוסף הא עם שאר שבטים לאו וכו', לבהמי שהיו לפניו שטים עשרה בהמות טעונות יין נכנסה אחת מהם לתנותו של גוי הניח י"א והלף לו אחריה וכו', וכמו כן הנה אצל יוסף הצדיק מפני שמכרוהו השבטים למצרים ונטלו ממנו את כל המדרגות שהיו לו, נתן לו סיוע מיוחד, ויהי ה' את יוסף, פי במקום רחוק יש שמירה מיוחדת. ויתכן שנתפנו הרבי רבי בונם ו"ל לרמוז לאברכים להזהר ביותר בשמירת הנשמה, 'בהמי' הינו נפש הבהמית, התאוות,

רק הטוב בעיני השם יתברך וכל הפעולות שיעשה הם רק טוב.

וכן היה בענין ביוסף הצדיק שכל זמן שהיה אצל אביו בכהירות הדעת והשכל לא נתנסה, אך אחרי נמכר נתנסה ואז חתם השם יתברך עליו שפיון שלא ככה אורו שם שוב לא יכבה לעולם (פרשת וישב אות מ):

ותתפשחו בכבודו לאמר שככה עמי ויעזב בגדו כינה וינס ויצא החוצה (לט יב)

תורת אבות

רבי משה מקוברין זיע"א

היצר מכיא ליאוש ועצבות, ויש להשיבו אין אני מסתכל על העבר רק מכאן ולהבא אהיה טוב

היצר הרע תופס את האדם להפילו ביאוש ומרה שחרה על ידי בגדו, הינו בענינים שבגד בה' על ידי מעשיו הרעים. וככל עת שבא לעבודת ה', לתורה ותפלה או מדות, מעמיד הוא נגדו כל זה מתוף הפונה לאמר שככה עמי, מה תועיל שוב עבודתך לה', הדבק בתי תענוגים ותאוות.

אך מי שהוא פקח מקים ויעזב בגדו אצלה, הינו שעוזב אותם ואומר: את הנעשה אין להשיב, אבל מעתה מקבל אני על עצמי על מלכות שמים ולעבד אותו יתברך, ועל ידי זה וינס ממנו ומפתויו:

סגלת שמירת השבת

וכענין שבת דכל שלטני רוגזא ומארי דדינא בלהו ערקין ואתעברו מנה, וכן הוא גם בפרטות כל איש ואיש, לעמת שהוא שומר שבת לכל יצא מגבול קדשותו – זוכה שפחות חיצוניים אינן יכולין להתקרב אליו ועוד בורחים מפניו (פרשת ויקרא - שנת תרע"ה):

בית יעקב

רבי יעקב מאיז'ביצא זיע"א

עקר ההכר כשזוכר את השם יתברך גם בשעת הסתר ובלבול

וזה הוא עקר הנסיון, שבכחו להתגבר על יצרו אף בהסתרת, פי אין הקדוש ברוך הוא מנסה את האדם בשעה שיש בו בהירות הדעת, וכדאיתא בש"ס (עירובין ס"ה:) 'בשלישה דברים אדם נכר בכוסו בכיסו בכעסו', ולא נתנו סימן להפיר אותו בשעה שטליתו על כתפו ומעטר בתפלין ויושב בבית המדרש ועוסק בתורה ותפלה.

משמע מזה שעוד אין ראיה מזה שפן יהיה בתמידות והשם יתברך חתם והסכים עליו, רק עקר הנסיון הוא בשעה שהאדם מטרד והולך בשוק ועוסק במשא ומתן בעניני עולם הזה ואף גם אז עומד לנכח השם יתברך ומכניס כבוד שמים אף בעניני עולם הזה, משמע מזה שהשם יתברך הסכים עליו שלא תצא מתחת ידו

וינין הוא הנשמה, וצריך לראות שלא ימשכנו כח הבהמיות לחנותו של גוי ויטמאנו, לחלק הגוי שיש בכל אהר, אלא אדרבה לחשב חשבוננו של עולם ולא להיות מהלך אחר יצרו פעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה:

ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שככה עמי (לט ז)

שם משמואל

רבי שמואל מסוקטשוב זיע"א

טעם נשגב מדוע נסיון אשת פוטיפר ארע דוקא ליוסף הצדיק

ובדגמא זו יש לתן טעם למה נדמן נסיון אשת פוטיפר ליוסף, כי מדתו של יוסף היא לחבר את העולמות פדוע ממדת צדיק, ולמען שלא יתחבר גם בן מה שאינו ראוי, נדמן לידו נסיון זה, ובמה שלא רצה להתחבר למה שאינו ראוי – זכה שדבר שאינו ראוי אינו יכול להתחבר אליו.

טעם אכילת קדשים בשילה בכל הרואה

וכמו שהגיד כבוד קדשת אבי אדמו"ר זצלה"ה בפרוש מה שאמרנו ו"ל (ובחים קיח:) עין שלא רצתה לזון ולהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה, הינו כמו שלא רצה שיהיה לו חבר והתקרבות למה שאינו ראוי, זכה שפחות החיצונים מתרחקין מגבול קדשותו, על בן אוקלין קדשים בשילה בכל הרואה.

חנוכה

סגלת הימים

שופרא דישראל

רבי ישראל מבלז'וב זיע"א

רבו מאמרים בספרי הקדש על חנכה תוצאה מהתגברות על חכמת יון וחפצם להשכיח התורה

מה שאנו רואים בבני יששכר לאבי אדוני זקני וצ"ל, ובשאר ספרים הקדושים, שעל ימי חנכה יש הרבה מאמרים וחדושי תורה, זה מחמת שמלכות יון הרשעה עמדה להשפיקם תורתך, וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום נתרבה אור התורה, והימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה:

אור הגנוז בספר בני יששכר

בשם כבוד קדשת מורנו הרב ישכר דב מבעלזא וצ"ל: כתוב בספר בני

יששכר (כסלו ב ב) שאור הגנוז נגזר בתורה, ואני אומר שאור הגנוז נמצא בספר בני יששכר:

דברי חיים

רבי חיים מצאנז זיע"א

בחנכה אפשר לשוב אפילו על עברות שאין מועיל עליהם תשובה

גר חנכה הוא לרמז לקרב רחוקים מאד גם בן לקדשה, ואם בן יש בחנכה מקום לשוב אפילו על אותן עברות שאין להם תשובה חס ושלום, כגון מוציא זרע לבטלה (וזהו ח"א ר"ט:) כי הטעם שאין מועיל תשובה לחטא זה, הוא מחמת שקלקל דעתו ומזהם מאד, ולכן באמת בקשי גדול מהני תשובה ויש דברים מסגלים לזה כמבאר בספרים הקדושים, אף בחנכה שאז מתפשט האור למרחוק, ואז אפילו לאיש כזה מהני ליה תשובה בקל.

ועל דרך משל, המלך כשיושב בעיר משכנו, לא יוכלו פחותי הערך ובפרט המעצנשים על פי דתי המלך, לבא לפני המלך להתחנן לו, כי המה מתעבים לפנס בהיכל המלך, אולם בשעת שהמלך נסע על פני המדינה, ודרכו לבקר בתי הענושים היושבים במסגר כלואים, אז כלם דבקים בהמלך ומתחננים הושיעה המלך.

בן הנמשל, כבא עת התעוררות האור הקדוש יתרה עלינו, והתעוררות הקדושה מאד מאד למרחוק, אפילו במקום שחויץ לקדשה, אז גם אותם פחותי הערך הנדחים מהקדשה, יכולים להחזיק ולבקש על נפשם מאת המלך:

חלקת יהושע

רבי יחיאל יהושע מביאלא זיע"א

חזוק בלמוד התורה כטהרה בחנכה

מאי חנכה דתנו רבנן (שבת כא:). דהנה איתא הלומד שלא לשמה, נוח לו שלא נברא (ברכות יז:), ואיתא בתוספות (שם) שאינו לומד אלא לקנטר.

וזה 'מאי חנכה' - מאי הלמוד של חנכה, 'דתנו רבנן' - שיכולים ללמד ולהתפלל, ואם לא, חס ושלום יבטלו יונים להיכל, וטמאו כל השמיים, במח לא טהור, ועל זה תקנו חסמונאים פך חתום, במדת אמת. פן יבטלו השם יתברך ללמד וילמד אמן פן יהי רצון:

הדלקת הנרות

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

על ידי התורה והמצוות בקדשה וטהרה זוכים לנפש רוח הרמוזים בני"ר

אין רוח ונשמה באים לאדם כי אם על ידי זכיות הרבה וקדשה וטהרה, וגם הנפש לא תמלא להיות שלמה עד שיהיה מתקן כפי הראוי לנפש, דאף על גב דהנפש אינה נחסרת משום אדם, מפל מקום אינה שלמה עד שיעשה התקון הראוי לה, וגם פן הנפשות אינן שוות דזו למעלה מזו, אבל הרוח והנשמה אינם באים כי אם על ידי מעשים טובים וקדשה וטהרה פראוי, וכמה וכמה שאינם זוכים לרוח, ומכל שכן לנשמה:

ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (משלי ו כג) 'כי גר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר', 'גר' ראשי תבות נשמה רוח, דהינו, הרוח והנשמה שהם 'גר', תלויים במצוה ותורה ודרך חיים תוכחות מוסר, על ידי הדברים האלה תוכל לקנות הרוח והנשמה, דבלא זה לא שיק שתקנה הרוח והנשמה.

ופרוש 'דרך חיים', דהינו, אם רצית לקנות ה'גר' שהם הרוח והנשמה, צריך להתעסק בתורה ובמצוות, וכל זה יהיה בדרך חיים, דהינו יתקדש בקדשה ובטהרה עד שיהיה גופו ראוי לקבל החיים העליונים, וזה יהיה על ידי שתקבל 'תוכחות מוסר', דעל ידי המוסר יבנע גופך ותתקדש ותטהר, ואז תהיה ראוי לקבל הרוח והנשמה (פרשת נביאים, דברים ל יא-יז):

אמרי קדש

רבי יצחק מאמשינוב זיע"א

הזמירות הם באור על הנרות

הזמירות ופרקי תהלים שאומרים אצל הנרות הם באור על הנרות, דהנרות הם באמת גבוה מאד, ולא כל אחד זוכה ורואה זה, על פן אומרים אלו הזמירות שהם באור על הנרות, וכמו שאומרים פסוקי מלכות וזכרונות ושופרות שהם באור על התקיעות:

התגלות אור הגנוז

אמת ליעקב

רבי יעקב יצחק מבלנדוב זיע"א

אור נרות החנכה מרגיל את עינינו לחזות באור העצום של אור הגנוז שיתגלה בעתיד

אם ירפאו איש עור ויפקחו עיניו לראות, אם יעמידנו מיד נגד השמש יזיק לו גדל האור, כאשר אנו רואים בחוש, כי אם מעט מעט מרגילים אותו לקבל האור עד אשר ירגיל באור.

כן אנו עתה בגלות המר הזה, לא הרגלנו בגדל הבקת אור דקדשה, ואם ירצה ה' כשתהיה הגאולה שלמה ויתגלה אור הגנוז במהרה בימינו לצדיקים אור דקדשה, ונצא מחשוכא לנהורא רבה, יוכל חס ושלום להזיק לנו.

על פן המציאו לנו רבותינו ז"ל מזור ותרופה מצות הדלקת נר חנכה המרמז לאור הגנוז פדוע מספרים הקדושים, ואם נקים המצוה הזאת בכונה רצויה אזי בודאי לא יזיק הבקת אור הגנוז שיתגלה במהרה בימינו, כי הרגלנו באור דקדשה.

וזה פרוש הכתוב, 'זרח בחשך אור לישרים' (תהלים קיב ד), פרוש הנזכר לנו בחשך של גלות אור דקדשה ועל ידי זה נוכל לקבל אור לישרים - אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבא במהרה בימינו אמן.

באור דעת בית הלל שמוסיף והולך על פי הנ"ל

וזה טעם בית הלל דסבירא להו מוסיף והולך, כי גם בקדשת נר חנכה עצמה המרמז לאור הגנוז גם פן לא נוכל לקבל מיד אור הגדול דקדשה של שמונה ירות, כי אם בהדרגה מעט מעט. וזה גם פן טעם דמעלין בקדש ולא מורדין, וד"ל:

נחל יצחק

רבי יצחק אייזיק מזוטשקא זיע"א

התגלות אור הגנוז בימי חנכה - האור שהתגלה בימי הנס נגזר ומתגלה כל שנה בחשכת הגלות

ענין 'אור הגנוז' שמתגלה בחנכה, הינו שבשעה שהופיע אותו אור גדול בימי חשמונאי כשנעשה הנס לאבותינו, נגזר מאותו אור עבור הדורות החשכים של הגלות, כדי שתהיה לנו תקומה בגלות המר הזה, על ידי החזוק שאנו מקבלים מן האורות של חנכה, המלוות אותנו במקשף השנה כלה.

על האדם להאמין בכל עת חשכות שגנוז אצלו אור

וענין 'אור הגנוז' מלמד אותנו, שקיים אור שאינו נראה לעין כל, והוא טמיר ונעלם ונגזר מאתנו ואף על פי כן הוא קיים, ומתגלה לעתים ידועים המסגלים לך.

וזהו למוד לענין הפרט ולענין הכלל, שכל אחד בפרטיות צריך לדעת שאף על פי שהוא שרוי בחשך עצום ונורא אם ברוחניות ואם בגשמיות, אף על פי כן עליו להאמין שקיים אור גנוז, והוא הטוב הגנוז בכל דבר ודבר, וגם בנפשו קיים אור גנוז, רק שאין לכל אחד זכיה לראותו תמיד, אבל להאמין צריך תמיד שאותו אור קיים ומאיר בקרבו.

וכן הוא לענין ישועת כלל ישראל השרויים בצרה ובחשך כל כך הרבה שנים, שאנו מתחזקים תמיד בכח האור הגנוז שאנו מאמינים שהוא קיים, ומאיר לנו את הגלות אף על פי שאין אנו מרגישים בו תמיד.

ובחנכה יש התגלות מאותו אור גנוז טמיר ונעלם. ויהי רצון שנוכח להאיר נפשנו באור הגנוז, ובאור פני מלך חיים נזכה לראות אור בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן (שנת תשמ"ט):

נסח על הנסים

מהר"א מבעלזא

רבי אהרן מבעלזא זיע"א

תמימה הרי רחום הוא תפלה על צרה שעברו לא היתה

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם וגו'. ודקדק אבי אדוני ז"ל דאיתא בתו"י מסכת ראש השנה (יז:) דרחום הוא על כל צרה שלא תבוא וחנון הוא

ויש ללמד מזה מוסר גדול, שעלינו לעשות את המטל אלינו, באמונה ובטחון בלי שום תקירות ודרישות, וה' יגמר בעדינו לטובה, וכן הכהנים נעשה להם הנס במציאת הפך ורבויו השמן הכל בזכות אמונתם ובטחונם בהקדוש ברוך הוא ורצונם לקיים מצותיו, ועשו מה שהיה מטל עליהם והדליקו הנרות ולקח זכו להנס דהשמן.

וזה יש לומר הפונה במה שאומרים והדליקו נרות וכו', שבאנו בזה להגיד שבח הכהנים, פי על עצם הנס דהשמן והמנוחה כבר נכלל ההודאה במה שאומרים 'על הנסים' שהוא לשון רבים, הכולל גם דנצחון המלחמה וגם הנס דהמנוחה.

ובאמרנו 'והדליקו נרות וכו' באנו להגיד שבח הכהנים ולהודות ולהלל להשם יתברך על הסבה שגרמה להנס, דהינו שהכהנים הקדושים נכנסו לדביר בית באמונה חזקה שהולכים לקיים מצות הבורא יתברך להדליק הנרות בחצרות קדש, ועל ידי זה 'עשית עמכם נס ופלא להודות ולהלל לשמך הגדול, והבן:

מנהג הדרידל

דמשק אליעזר

רבי אליעזר מוויז'ניץ זיע"א

כאשר פועלים ומסוככים מניע הקב"ה

בחנכה לוקחים סביבון, רושמים עליו 'נס גדול היה שם' (כך היו רושמים בחוץ לארץ) ומסוככים אותו - כל זה לשם פרסום הנס.

לכאורה נשאלת השאלה, לשם מה צריך לעשות כך, הרי אפשר לרשם את התבות האלו על שלט גדול ולתלותו בחוצות העיר שהכל יראוהו ותהיה בזה פרסומא נסא.

אלא מאי - אם עומדים במקום אחד בלי לפעל, אין סיעתא דשמיא, כאשר מסוככים - השם יתברך עוזר שיעליו ואז הוא מחולל פלאים - נסים:

מעות חנכה

שערי המועדים

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

מנהג מעות חנכה כנגד מה שפשוט היונים בממונם של ישראל לטמא

לשון הרמב"ם (תנוכה פ"ג ה"א) שהיונים 'פשוטו ידם במקומם (של ישראל)'.
הם בגדל אמונתם ובטחונם בהשם יתברך לא עשו כן ונכנסו להיכל לערף המנוחה והדליק הנרות, אף שלא היה להם שמן טהור, כי הם עשו המטל עליהם לעשות, להדליק המנוחה, ובזה המשיכו באמת הנס למצא שמן ושיהיה ממנו להדליק שמנוה ימים.

ונוכל להוסיף על דברי קדשו כי בכונה תחלה הפכו הסדר, להדגיש סוד זה של הארת מדת 'חנוך', שעל ידה אין הבדל ואין מעצור לה' להושיע לא רק לאלו שהם בבית ובהיכל, אלא שגם העומדים בחצרות מבחוץ, שבמדת הדין אינם ראויים, זכו לישועה בגלל המתנת חנם ונשיאות החן שנתעוררה באותה שעה:

קדשת אליעזר

רבי אליעזר זוסיא מסקוילען זיע"א

מדוע אין מזכר נס מציאת פך השמן

יש להקשות בהלשון שתקנו חז"ל לומר 'והדליקו נרות', ולא נזכר כלום מהנס שעשה ה' בהשמן שמצאו פך קטן בחותמו של כהן גדול ולא היה בו להדליק אלא ליום אחד והדליקו ממנו שמונה ימים, והלא אמרו חז"ל בשבת (כ"ב:) שזה היה הנס וכו', למה העלימו את כל זה בנס ההודאה ואמרו סתם והדליקו נרות וכו' וכאלו לא היה נעשה בזה שום נס.

באר הענין על פי מעשה שהיה אצל המגיד ממעזריטש זיע"א ותלמידיו

ואפשר לפרש על פי מעשה שהיה אצל רבנו המגיד הגדול ממעזריטש זיע"ע ועכ"ל, שפעם אחת ישב באיזו מסבה עם תלמידיו הקדושים, ובאמצע הסעודה אמר הרב המגיד לתלמידיו שישלחו להביא משקה.

והתלמידים הקדושים אשר כלם היו עניים והיו סמוכין על שלחן רבם ואין בידם לפרטה אפלו שוה פרוטה, וידעו שהפסד ריק ואין בו כלום, אכן מחמת גדל אמונתם בדברי רבם הקדוש הושיטו כלם ידיהם הקדושות לתוף כיסיהם והוציאו משם כסף אשר לא נתוהו שם. פי מחמת כח האמונה שהאמינו בדברי רבם ועשו מה שבכחם לעשות נעשה עמם נס וה' גמר בעדם להביא רצונם מהכח אל הפעל למצא פרוטה בפיס.

וזה יש לומר אצל הכהנים הקדושים משרתי ה', אשר ידעו שהיונים טמאו כל השמנים שבהיכל, ואין להם שמן טהור, ואם כן לכאורה למה להם לנס להיכל להדליק המנוחה קדם שעשו להם שמן.

אכן הם בגדל אמונתם ובטחונם בהשם יתברך לא עשו כן ונכנסו להיכל לערף המנוחה והדליק הנרות, אף שלא היה להם שמן טהור, כי הם עשו המטל עליהם לעשות, להדליק המנוחה, ובזה המשיכו באמת הנס למצא שמן ושיהיה ממנו להדליק שמנוה ימים.

חס ושלום בעת צרה פדכתיב 'חנוך יחנך לקול וצקף' (ישעיהו ל"ט), אם כן יש להבין, איך אומרים ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, דעל עת צרה שיף לשון חנוך.

ואמר, דאיאת במסכת סוטה (לג.) דביום הפפורים שמע הפהן הגדול בת קול: נצחו טליא דאזלו לאגחה קרבא לאנטויכא. אם כן כבר ביום הפפורים קדם הצרה נגזר שינצחו וינשעו, על כן שפיר אמרינו ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם וכו' כי ביום הפפורים עדין היה בבחינת רחום שעדין לא היה עת צרה, אלו דברי קדשו ו"ל.

ויש לומר, דאיאת בפסרים הקדושים דחנכה רומז על אור הגאולה העתידה במהרה בימינו אמן. וזה יש לפרש: על הנסים וכו' שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, שכבר היתה חנכה על הישועות לעתיד לבוא, וממילא נמשכה מדת רחום.

וזהו וילעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה, שהיתה חנכה על ישועות ופרקן גם על היום הזה:

באר משה

רבי משה יהויאל מאו"רוב זיע"א

הארת המנוחה היתה כה גדולה עד שהאירה אף לחצר בית המקדש

כאן מקום לצנן מה שכתב אבי אדוני זקני מורי ורבי הרבי רבי אריה לייבוש מאו"רוב ז"ל, לכאר מה שיסדו בתפלת על הנסים 'ואחר כך באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך, ויהי זה ממש הפך הסדר, כי תחלה נכנסים לחצר, ורק אחר כך לבית עצמו.

וכמו שנאמר (תהלים ס"ה) 'אשרי תבחר וחקרב ישכן חצריך, נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך', הינו בתחלה החצר, ולאחר מכן הבית, ולבסוף ההיכל, ואלו פאן קדם בית, ואחר כך היכל ומקדש ולבסוף חצרות קדשך.

זאת ועוד, הרי המנוחה היתה בהיכל ולא בחצר, ולמה תקנו לומר בתפלה 'והדליקו נרות בחצרות קדשך'.

כרם הבאור הוא, שכל כך גדל האור המפלא עד שהאיר אפלו לאלו הרחוקים שהם רק בחצר, ועדין לא נכנסו לבית.

המצות, ואחר כך פשענו נסים לאבותינו ונפרע לנו מצרינו, ושוב היינו מחיבים לעשות את כל דברי התורה הזאת, וכינן שנעשה אנחנו מחיב במצות צריך לעשות סעודה, ויש לומר דמשום זה יש מצוה ברבוי הסעודות:

המשכת זמני התשובה

שארית מנחם

רבי מנחם מנדל מווישניווא זיע"א
טעות הבריות הסבורים שזמני התשובה הם רק מר"ה עד חנכה

יש בני אדם שחושבין שזמן התשובה הוא רק מראש השנה עד אחר חנכה, אבל באמת טעות הוא בידם, כי תשובה מצוה עשה שאין הזמן גרמא ובכל יום זמנה.

והנה אות ר' רומז לראש השנה, אלה על יום הפורים שלו אחד בהם ואין לו דמיון בכל הימים וחי' על שמונת ימי החג ושמונת ימי חנכה, וזה שאמרו חכמינו ו"ל (חגיגה טו.) שובו בני ישראל שובו מאחר' הינו לא רק בימים המרמזים באחר' פנ"ל:

קצת מצוה ברבוי הסעודות. ויש לכאור הטעם על פי דברי הגמרא בבבא קמא דף פ"ז: אמר רב יוסף [דהוי סגי נהור] השתא דשמענא להא דרבי חנינא גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה, מאן דאמר אין הלכה כרבי יהודה דסבירא ליה סומא פטור מפל המצות עבידנא יומא טבא לרבנן, מאי טעמא דכי מפקידנא אית לי אגרא טפי.

ומזה למד בים של שלמה שם דכשנעשה הן בן י"ג שנה והוא עכשו מצוה ועושה יש לעשות סעודה כרב יוסף, עד כאן דבריו, ועין במגן אברהם סימן רכ"ה.

וכזה יש לפרש הגמרא במסכת פסחים דף ס"ח הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שנתנה תורה, ויש לומר משום שנתנה תורה ביום ההוא ואנו נעשים מאז מצוה ועושה, ועל ידי כן היינו מחיבים אז בעת שנתנה התורה לעשות סעודה, דהא מי שנעשה מצוה ועושה צריך לעשות סעודה, ועל פן לזכר בכל פעם בזמן הזה בעינן נמי לכם, היינו לעשות סעודה בעצרת.

והנה בחנכה פשעמדה מלכות יון להעבירם מעל חקי רצונך, ואנוסים מחמת נפשות היינו, ואנס רחמנא פטריה מפל

שהגם שלא מבאר הפרטים של שליחת יד זו, אבל בודאי שהיתה ברגמת טמאו כל השמנים, שבזה ברור שפונתם של שונאי ישראל היתה לא סתם לגול השמנים באפן שהיה מן הנמנע להדליק הנרות בבית המקדש, אלא 'טמאו' דוקא, כלומר שפונתם היתה אדרכה שדליקו נרות, אלא בשמן טמא, שהיה האור טמא, בטמאת הגוים.

ומכאן גזרה שיה גם בענין המזון - סמל כל הענינים הגשמיים שאפשר לקנות במזון - שהפרוש פשוט ידם במקומם הוא פנ"ל, שהיה ליהודים מזון, אבל מזון טמא להוצאה טמאה, כלומר חיי יום יום גשמיים מעורים בטמאה רחמנא לצלן, הפך הוראת תורתנו הקדושה - 'קדשים תהיו - קדש עצמך במותר לך'. ומכאן הרמז ש'במעות חנכה':

רבוי הסעודות

עצי חיים

רבי חיים צבי מסיגעט זיע"א
כיון שהיו אנוסים מהמצוות ושוב חזרו לקומם יש מצוה בסעודה
ברמ"א הלכות חנכה: ויש אומרים שיש

לשונות של אור - חנוכה

הארת חנכה

שארית ישראל

רבי ישראל דב מוילעדיניק זיע"א
חנכה כסוד אורו של משיח

שעל ידי אור של חנכה נמשך אורו של משיח, צדיק הפולל, לתקן את נפשותינו ורוחנו וגורחנו וכו'. וכן בכל שנה, נשמת צדיק יסוד עולם, נתעורר נשמתו של מתתיהו בן יוחנן כהן גדול הקדוש, לקבץ נדחיו ולטהרנו מקלפותינו וטמאותינו, לכל ירח ממנו נדח.

בינת ישראל

רבי ישראל מגרודזיסק זיע"א
הארתו כקדשת יום טוב

והנה מספכות עד פסח הזמן רחוק, לפיכך נתן לנו ברחמי ה' ימי החנכה לעורר בנו ההארה של קדשת יום טוב, וזה חביב עלינו ביותר, משל לאב שלא ראה את בנו זמן רב ובטרם יקרב אליו מראה לו האב פנים של שמחה והרנע הזה חביבה על הן מאד:

טעם מחדש בהפרשה שייכנסו הדברי תורה בלב שהוא אור תורה שבעל פה. וימי חנכה בכל שנה הוא חנכת כל שבתות השנה, שהם התחדשות האור דתורה שבעל פה:

הארת החנכה היא משך כל היום

בחנכה ההארה כל היום, דזה שאומרים ו'כל שמונת ימי חנכה הנרות הללו קדש הם', שמורה שהופעת האור והקדשה כל שמונת הימים - ולא רק בשעת הדלקת נרות:

סגולת ימי חנכה

עירין קדישין

רבי ישראל מרדו"ן זיע"א

בחנכה אפשר לפעל שנה טובה יותר מבשאר המועדים

צדיקים הראשונים אמרו שבחנכה יוכל כל אדם לפעל בעצמו שנה טובה ביותר מפל היום טוב, כי בכל המועדים האתערוותא הוא מתפתא לעלא ובחנכה מעלא לתתא:

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

חנכה מועד המאיר בגלות תוך החשך

ולכך אמרו רבותינו הקדושים זי"ע כי חנכה ופורים הם מחזקים אותנו בגלות, כי הם מאירים בגלות תוך החשך, שאור הוא להאיר במקום החשך, שרגא בטברא מאי מהני (שפת אמת ליקוטים):

חכמים הראשונים ועובדי ה' באמת, בלי ספק מרגישין ורואין שבכא זמנים הללו אי אפשר להתקיים בלי סיוע היום טוב הזה והמצוה של הנרות שהמה מאירין בתוך החשך וכו' (שנת תרמ"ד):

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלבלין זיע"א

ימי חנכה הם חנכת כל שבתות השנה

בכל שבת הוא התחדשות הפרשה באור תורה שבעל פה, והוא שירגישו

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטש'רנוביל זיע"א
בחנכה השם יתברך יורד להרים אפילו את הנשמות הנמוכות שלמטה מעשרה טפחים

גד חנכה הוא למעלה מג' שלא תהא בארעא סמיכתא, ולמטה מעשרה, פי מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה (סוכה ה), רק שהשם חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, היה על ידי גס שהשם כביכול מוריד למטה מעשרה ומתקרב אל האדם להשיבו ולהחזירו אליו:

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א
מדליקים למעלה משלש טפחים לחזק לב האדם אף כאשר אין מרגיש הקדשה

ורמזו במה שמדליקין למעלה משלש טפחים שאינו עדין בארעא סמיכתא, דהינו שלא נתבטלה הקדשה עדין לגמרי בחמירות ועפוריות, ולכן הגם שהלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם ה' שייטיב ברוצונו את ציון ודשימו של הקדשה שבו עד שיהיה מאיר באור גדול לעבודתו יתברך שמו:

שארית ישראל

רבי ישראל דב מויל'עדיניק זיע"א
בחנכה אפשר לתקן חטאת נעורים

נ"ח הוא ראשי תבות ג'ר חנכה, וגם ראשי תבות ח'טאת נ'עורים. שבחנכה יש תקון לכל הנשמות, אפלו אותם שפגמו מאד:

תולדות אהרן

רבי אהרן מ'יטומיר זיע"א
חנכה מלשון חנוך

'חנכה' הוא לשון חנוך, הינו שיהיה בעיניו ככל יום פחדשים, ועל ידי זה יתחזק את עצמו ויעבד במסירות נפש, ויפתחו

כל השערים ויבא עליו כל הקדשות ויהיה מרכבה לשכינה:

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א
אפילו המיואש ממצבו וכבר אינו מתעורר לעבודת ה' יכול לזכות בימים האלה שייעורוהו משמים

והנה זה נשאר לדורות, בימים ההם בזמן הזה באה התעוררות בלב אנשים, אפילו המת'אשים, אם אך צר להם ממצבם הנוכחי, וכמו אז שעמד'ת להם 'בעת צרתם' דוקא, כמו כן היום כל איש מצוק ומר נפש הרביץ תחת משא מלך זקן וכסיל ומצפה ומשתוקק להנשע, אך חסרות לו התחזקות והתעוררות וכו' והוא כמת'אש בעיני עצמו לצאת מהמבוכה הזאת, בחשבו כי הרבה פעמים התחיל ולא עלה בידו לגמר, על כן אינו מאמין בעצמו שעודנו הכררה בידו והבחירה הפשית, ואם יקבל עליו מהיום לפרק ממנו על חשבונות הרבים אשר חשבו בני האדם, ולקבל עליו על מלכות שמים שלמה לכתב ידו להשי'ת, יעשה ויצליח, לאיש כזה באה היום התעוררות מלמעלה:

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א
ימי שמחה מתוך קדשה

ברמב"ם (תנוכה פ"ג ה"ג) איתא חנכה ימי שמחה. כשלומד'ים ומתפללים ושומרים את כל האכרים שיהיה שמו, ודוקדים ממש ברחוב מרב שמחה (אמרים):

הקלקת הנרות

גליא רזיא

רבי אברהם מתלמידי האר"י הקדוש זיע"א
קדשת הנרות נשכח והם רומזים לדברים

רוחניים עליונים

תדע כי סוד אלו הנרות הם דברים נוראים, ורומזים לדברים עליונים רוחניים קדושים וטהורים, וכשם שמאירים למטה כך מאירים למעלה ומתעוררים שפע נאורה בעולם העליון כדי שישפיעו בעולם השכל:

ישומה ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א
קדשת כהן גדול

בכל שנה ושנה כשמגיע זה הזמן, מופיע קדשת הכהן בהדלקה זו, וכל אחד מישראל תופץ באמת, אף אם הוא אחר בסבך העונות ושחה לעפר נפשו, יוכל לזכות לתשובה שלמה, ולהרגיש קדשת הימים האלה להמשיך על עצמו ועל כללות ישראל גר מצוה ותורה אור, להאיר מתוך חשכה בכל ענינים ברוחניות ובגשמיות:

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א
אש נרות חנכה מכטל התאוות

אש של נרות חנכה מכטל אש התאוות:

תפארת שמואל

רבי שמואל צבי מאלכסנדר זיע"א
הרגיל בנר - המרגיל עצמו כאמונה ובטחון

וזהו הרמז בדברי חז"ל 'הרגיל בנר', הינו בנר חנכה - הרמז שמרגיל את עצמו במדת אמונה ובטחון כמרמז בנר חנכה, ועושה מצות ה' במצב שהוא עומד במלא בושה וכלמה ובכטחון חזק פי גם עליו יזרח עוד אור ה', ויוכה עוד לעשות מצות ה' כרצון הבורא ברוך הוא באור הדעת ובכל הפגנות:

אוצרות גאוני הדורות

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו א)

בתנות אור

רבי מאיר אייזנשטאט זצ"ל
שכר המצות אינו נפרע בעולם הזה
במדרש: בקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רגזו של יוסף, אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם

נמצא קדם שראינו מעשה כזה, נוכל לומר שכר מצוה בהאי עלמא איכא, ולא יודמן מעשה כזה שיקים מצות אב וימות. והנה יוסף היה מקים מצות פבוד אב, כמו שפרש רש"י לך וראה את שלום אחיך מגיד שבחו של יוסף אף שהיה יודע שאחיו שונאים אותו היה הולך בשביל פבוד אביו, וכן איתא בספר תנא דבי אליהו.

הבא, אלא שמבקשים לישוב בשלוה בעולם הזה. ונראה לי לישוב על פי מה דאיתא בקדושין (ט:) דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דהרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא גזילות, ובחזרתו נפל ומת, היכן אריכות ימיו והיכן טובותיו של זה, אלא על פרחך שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. ופרקי, ודלמא לא הכי הוה. ומשי, רבי יעקב מעשה חזי.

ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו (לו ד)

מי משה

רבי משה יעקב פהנא זצ"ל

דנו האחים את יוסף למיתה לפי שהיה חכם וחרף

ויריף באור דלא הזכיר הכתוב ששנאוהו עבור הדבה, רק עבור שאביו אהבו, ובאמת עקר שנאתם היתה עבור הדבה, כמו שאמרו במדרש (תנחומא ב). ותו דמאי שיק לשנא אותו על שאביו אהבו, דמה לו לעשות אם אביו אהבו, ומה חטא בזה.

ויש לומר על פי מה שכתב בספר בנין אריאל, דהשבטים דנו את יוסף במשפט מות על לשון הרע שספר עליהם כמו שאמרו במדרש (ב"ר פד יד), והגם שלא היה חייב על זה בדיני אדם, חשבו שעל כל פנים הוא חייב מיתה בידי שמים, ושרי לגרם לו מיתה או למכרו לעבד. ואף דאז לא היה יוסף יותר מי"ז שנה, ובידי שמים לא שיק ענש עד כ' שנה, מכל מקום חשבו שראוי לענש דלפעמים נעשה דין שמים אף בקטנים כשהם חריפים ביותר, עד כאן דבריו.

והשתא אתי שפיר ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל אחיו, על ידי זה וישנאו אתו על הדבה, דכלי זה לא היה שנאה עבור הדבה, דהא היה קטן ואינו ראוי לענש, אכל הואיל וראו שאביהם אהבו ביותר, על פרחף משום כי בן זקנים הוא לו, דהינו שנחשב אצל אביו בר חכים (וכפרוש התרגום), ואם בן שהוא חכם וחרף ראוי לענש, ועל פן חשבו עליו מה שחשבו. (וכן פתב בקצרה בבית פנתס)

ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו ויוספו עוד שנא אתו על חלמתיו ועל דבריו (לו ח)

משען המים

רבי משולם זלמן הפהן זצ"ל

סתיבת הוצאת דבת האחים לחלומותיו של יוסף

ויש לדקדק אמאי המתין מלכתב השנאה שעל דבריו עד אחר החלומות, לעיל מיניה הוי ליה למכתב וישנאו אותו על דבריו, ואחר כך ויחלם וגו' ויוספו עוד שנא אתו על חלמתיו.

ונראה לי לתרץ [וכו'], דאייתא בפרשת דרכים הא דהביא יוסף דבתם רעה אל אביהם שאכלו אכר מן החי,

את הארץ בחזקה, שהרי בן נח אינו קונה בחזקה, ועל פן כבר בלדת יצחק מתקיימת גזרת ה' לאברהם, גר יהיה זרעך בארץ לא להם."

עוד יש להקדים את דברי הירושלמי (פאה פ"א ה"א), שספר יוסף לאביו שאחיו אוכלים אכר מן החי. ובארו המפרשים (עי' פרשת דרכים ורוש א) שאכלו מפרנסת, והשבטים סברו שדינם פישראל לגמרי ומתירים בבמה מפרנסת, אף יוסף סבר שדינם כדין בני נח (ורק להחמיר דינם פישראל), ואסורים במפרנסת, ולכן הביא "את דבתם רעה אל אביהם" (בראשית לו, ב).

עוד מובא בירושלמי (שם), שספר יוסף על אחיו שהיו נותנים עיניהם בבנות הארץ. והנה אף שהצויי "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, ט) נאמר לישראל ולא לבני נח, ככל זאת ספר זאת ליעקב, מאחר שהחמיר לדונם גם כדין ישראל וגם כדין בן נח.

עוד יש להקדים את הגמ' בחלין (מד, ט), שיש לאדם לעשות או כמו בית שמאי להקל ולהחמיר, או כבית הלל להקל ולהחמיר, אף מי שעושה בחמרות זה וזה, עליו נאמר "והכסיל בחשף הולך" (קהלת ב, יד).

ומעתה יבארו דברי המדרש, "וארא בפתאים" אלו השבטים, שדנו את עצמם כדין ישראל, ולא הבינו את פונת יוסף בזה שרצה לדונם כדין בן נח, כדי שעל ידי כך יתחיל מנין "ארבע מאות שנה" מלדת יצחק ויבן לא יצטרכו לרדת למצרים, אלא הגזרה תתקיים בארץ פנעו.

ומוסיף המדרש תמיהה על השבטים, איך לא הבינו את פונת יוסף, וכי יתכן שיוסף היה "חסר לב", הרי מי שמחמיר בחמרות זה וזה נקרא "כסיל", וכיצד יתכן שהחמיר לדונם כדין בני נח כשאמר שאכלו מבמה מפרנסת וגם כדין ישראל כשאמר שנתנו עיניהם בבנות הארץ? ובהכרח שיוסף סבר כמו האחים שדינם כדין ישראל אלא שרצה לדונם גם כדין בני נח, וזאת כדי שעל ידי כך יתחיל מנין "ארבע מאות שנה" מלדת יצחק.

ועל זה אומר המדרש, שמנה שהשבטים לא הבינו את פונתו של יוסף, ודנו את עצמם רק כדין ישראל, משם התגלגלה ירידתם למצרים, שהרי לשיטתם אי אפשר לקיים את גזרת "בארץ לא להם" בארץ פנעו, שהרי אברהם קנה את הארץ בחזקה כדין ישראל. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ואם בן כשאמרו 'תיה רעה אכלתהו', אם בן קשה גם בן היכן אריכות ימיו של זה, אלא על פרחף לעולם שפלו ארוך, ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

ובזה יובן המדרש, 'בקש יעקב לישב בשלוה' דסבר שכר מצוה בהאי עלמא איתא, ואי משום הרי שאמר לו אביו עלה לבירה, דילמא לא הכי הוי, שלא ידמן מעשה פזה, לכך קפץ עליו רגזו של יוסף, שקיים כבוד אב ובחזרתו אמרו לו שתייה רעה אכלתהו, אם בן היכן אריכות ימיו של זה, אלא לעולם שפלו ארוך, אמר הקב"ה לא דין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

אלה תלדות יעקב וגו' ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם (לו ב)

שמע יעקב

רבי ישראל יעקב אלגאזי זצ"ל

האחים לא הבינו שיוסף מתכוון להצילם משעבוד מצרים

מובא במדרש (ב"ר פז, א) עה"פ "וארא בפתאים אבינה בבנים נער חסר לב" (משלי ז, ז), "וארא בפתאים" אלו השבטים. "אבינה בבנים נער" זה יוסף. "חסר לב" שהיה אומר לשון הרע על אחיו. הוש חסר לב יותר מזה, ומשם התגלגלה ירידתם למצרים.

ויש להבין, מהי אותה פתיות שמזכיר המדרש ביחס לשבטים שמחמתה נקראים "פתאים". עוד יש להבין, מדוע נקרא יוסף וקרא בשם "חסר לב", ובכלל כיצד קשור זה לירידתם למצרים.

ויש להקדים, את מה שכתב רש"י (שמות יב, מ) שחשבוון ארבע מאות שנה שאמר ה' לאברהם בכרית בין הבתרים "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה (בראשית טו, יג), התחיל מלדת יצחק.

אמנם, דברי רש"י תלויים (עי' פרשת דרכים' דרוש א ודרוש י) אם היה לאבות דין 'ישראל' או דין 'בני נח', כי אם דינם כדין 'ישראל' הרי שאברהם קנה את הארץ בחזקה ע"פ צויו ה' שאמר לו "קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה" (בראשית יג, יז), וא"כ ארץ פנעו אינה נחשבת "ארץ לא להם", ולא יתכן להתחיל בחשבוון ארבע מאות שנה מהלדת יצחק. אף אם דינם כדין 'בני נח', הרי שאברהם לא קנה

אָמרו רבוֹתֵינוּ ו'ל (שבת ל:) על פסוק ו'יהי כנגן המנגן וכו', רצה לומר מכח שהיה מנגן לפניו שרה עליו רוח הקדש.

אם כן כף אָמר יהודה מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו, רצה לומר בלשון תמיה, וכי אפשר לנו בכל התחבולות שבעולם לכסות ולהעלים את דמו, דהא מיד כשיהיה מת יקבל אבינו תנחומין עליו, באשר דמקבלין תנחומין על המת, ולא יהיה עוד שום עצבות, וישרה שכינה עליו ויגלה לו הדבר.

לכך לכו ונמכרנו לישמעאלים ולא נהרגנו, כדי שלא יקבל אבינו עליו תנחומין, משום דאין מקבלין תנחומין על החי שאמרו עליו שהוא מת, ואם כן לא ישרה שכינה עליו מחמת שיהיה תמיד בעצבות, ואז נוכל לכסות ולהעלים את דמו, כי מי יגלה לנו.

ותתפשוהו בכנודו לאמר שככה עמי ויעזב כנודו בידה וינס ויצא החוצה (לט יב)

עטרת תפארת

רבי יוסף דנה זצ"ל

זכות יוסף נקרע הים לישראל

נאמר במדרש (ילקוט תהלים סי' תתעג), "הינם ראה וינס" (תהלים קיד, א) 'ראה ארונו של יוסף יורד לים, אמר הקדוש ברוך הוא, ינוס מפני הנס, שנאמר "ויעזב בגדו בגדה וינס ויצא החוצה". וצריך להבין מדוע דוקא זכותו של יוסף סיעה לעם ישראל שיקרע בפניהם הים.

ויש לכאר זאת, בהקדים את הגמ' בסנהדרין (טו), שהבא על אשת איש מיתתו בחנק. ומצינו בגמ' סוטה (מ), 'אמר רב יוסף, וכן תני רבי חייא, מיום שתרב בית המקדש, אף על פי שבטלה סנהדרין, ארבע מיתות לא בטלו. והא בטלו? אלא דין ארבע מיתות לא בטלו. מי שנתחייב חניקה, או טובע בנהר או מת בסרוגכי (אספרה). נמצא, שבזמן שאין בית דין דנים דיני נפשות, הראוי ליחנק אפשר שיהיה ענשו בטביעה.

עוד יש להקדים, מה שדרשה הגמ' בברכות (מ), עה"פ "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו" (תהלים לב, ו), "לעת מצא" זו אשה.

ועפ"ז יש לפרש את המשך הפסוק "רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו", שבאשר החסיד מתפלל לאשה ובכך לא יכשל ח"ו באשת איש, זוכה להנצל מטביעה

ויראו אתו מרחק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו (לו יח)

סינתא דשמיא

רבי שמעיה ב"ר יהונתן זצ"ל - בשם דודו המפלא מהור"ר יוסף זצ"ל

חכמת השבטים לשתף את יוסף עצמו בחכם המכירה

פרש רש"י: ויתנכלו אתו' נתמלאו נכלים וערמומית. 'אתו' כמו אתו, עמו, כלומר אליו. ורש"י תמוה מאד לעין כל.

ונראה להסביר, דאיתא במפרשי תורה בני יצלב רצו שיהיה בסוד גדול מכירה של יוסף, ורצו להשתתף שיהיו עשרה ביחד ויקבלו בחרם ובשבועה ובעשרה, ובצעת הזאת היה חסר אחד מהם, והשתתפו את יוסף עמהם, ולא גלו לו מכירתו, רק שאמרו לו דעתנו להמתיק סוד יחד בשבועה, ובקשו מאתו להשתתף לעשרה שיהא שבועה חמורה מאד.

והשתא מוכן הרש"י, דהא יש לדרקק שני דקדוקים. האחד, מאי הלשון 'נתמלאו נכלים וערמומיות' מאי זו ערמה שיש להא, הלא היו רוצים להמיתו. ועוד כתיב ויתנכלו אתו' בלא ו' אחר האל"ף.

וכך יהיה הפרוש, ויתנכלו נתמלאו נכלים וערמומית, ומאי היא הערמה, לכך פרש רש"י 'אתו' כמו אתו, דכתיב בלא ו' כמו אתו, עמו, כלומר אליו. פרוש הוא עצמו גרם מכירתו על ידי ערמה, שהשתתפו אותו לעשרה עמהם.

ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו. לכו ונמכרנו לישמעאלים (לו כו-כז)

משנת רבי אליעזר

רבי אליעזר טרילנגר זצ"ל

אלו היה מת יוסף לא היו השבטים יכולים להסתיר מיתתו

יש לדרקק בזה למאי אמר ו'כסינו את דמו', הוי ליה למימר בקצור 'לכו ונמכרנו'.

ונראה דאיתא בגמרא (מסכת סופרים כא) אין מקבלים תנחומין על החי, אבל מקבלין תנחומין על המת וכו'. ותו איתא בגמרא וב'רש"י' (מה כו) שכל זמן שיעקב אבינו היה מצטער על יוסף נסתלקה השכינה ממנו, דאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות וכו'. וכן

דהינו שראה שאכלו מפרנסתו, ולכני נח מפרנסת אסורה, כיון דכמיתה תליא והוי אבר מן החי, אבל לישראל דבשחיטה תליא מתרת, כדאיתא בגמרא דחלין (ג.), וכזה היה מחלק יוסף עם אחיו, דיוסף סבר דדינים קדם מתן תורה ככני נח והוי אבר מן החי, ואחיו סבירא להו דדינים פישאל ומתרת להם, עין שם בפרשת דרכים (ד"ו א)

ולפי זה, 'על דבריו' לחדר לא היה להם לשנא אותו כל כך, משום דמחלקין בדין, והוא סבר דדינים קדם מתן תורה ככני נח, דהוי אבר מן החי.

ונם 'על חלמתיו' לכד נמי אין לשנא אותו, דהנה המפרשים הקשו היאך נשא יעקב ב' אחיות, ותרצו דגירון, וגר שנתגיר כקטן שנוולד דמי. וכתב שם הפרשת דרכים דזה הוא אי ישראל קדם מתן תורה דינים פישאל, והוי גרותן גרות, ושפיר הוי כקטן שנוולד, מה שאין כן אי דינים ככני נח לא הוי גרותן גרות, דהשתא נמי כני נח הם, עין שם.

ואם כן אי דינים ככני נח, הוי נשואי שתי אחיות באסור, ולא הוי יוסף ראוי למלוכה, וזה שאמרו המלך תמלך עלינו וגו', זה אי אפשר, כיון דבאת מביאת אסור, ולא הוי מיחסינן שבאחיה. אף על זאת לכד אין לשנא, דיש לומר דדינים קדם מתן תורה פישאל והוי גרותן גרות, והוי כקטן שנוולד ולית אסור שתי אחיות.

אך 'על חלמתיו ועל דבריו' קשה ממה נפשך, אי סבירא לך דדינים ככני נח, הלכך הוצאת דבה שאנו אוכלין אבר מן החי במה שאכלנו מפרנסת, אם כן כיון דסבירא לך דדינים ככני נח, הוי נשואין רחל באסור מחמת אסור שתי אחיות, דאין גרותן מועיל אי דינים ככני נח, והיאך אפשר שמלך תמלך עלינו ומשול תמשל בנו, כיון דבעינן ממיחסינן שבאחיה.

ואי סבירא לך דדינים קדם מתן תורה פישאל והוי גרותן גרות, ולא הוי אסור שתי אחיות ושפיר אפשר להיות מלך עלינו, אם כן איך הוצאת דבה שאכלנו אבר מן החי, כיון דדינים פישאל ומתרינן במפרנסת, ואם כן השנאה היה ממה נפשך, או על חלומותיו או על דבריו.

ונה שאמר ויוספו עוד שנא אתו על חלמתיו ועל דבריו, פרוש על אחד מהם לכד יש תרוץ, מה שאין כן לתרווייהו, בנדאי הוסיפו לשנא אותו.

חנכה

יערות דבש

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

שכחו של נס חנכה שנושעו ישראל אף על פי שהחוטאים לא שבו בתשובה

הקשה הבית יוסף למה עושין שמונה ימי חנכה, הלא ליום אחד היה שמן, ולא היה גם רק לז' ימים. והש"י תרץ פי אין הברכה שורה על דבר ריקן, ובפעם הראשונה שפכו כל הפך בהמנוחה, ולמען תחול הברכה נשאר גם אז שמן בהמנוחה שלא נדלק בלוי, ואם פן גם ביום הראשון היה הנס, עכ"ד.

ובספר אפיקי יהודה הקשה על הט"ז, דמה ראיה מביא מהזהר שצריך אינה דבר שיחול עליו הברכה וכמו שאמר הפתוב 'מה יש ליכי בבית', דהנה זה הוא רק במה שנעשה על ידי הצדיקים, אכן מה שנעשה על ידי הקב"ה הלא יכול הוא לברא יש מאין, ואין צריך חנכה לזה. ותרץ בספר הקדוש ייטב לב, פי למעוטי בנסא עדיף [וכו].

אכן לעניות דעתי נראה, באשר כבר אמרו חכמינו ז"ל (כתובות ה.) גדולים מעשי צדיקים ממעשי שמים וארץ, דאלו במעשי שמים וארץ פתיב 'אף ידי יסדה ארץ' וכו', ואלו במעשי צדיקים פתיב 'מקדש ה' כוננו ידיד', הינו גב' ידי, עיי"ש. הרי דחזינו דחשוב לפניו יתברך שמו מעשי הצדיקים, והצדיקים אינם פועלים בנס רק על הדבר שיש, ולא יש מאין, והוא גדול לפניו יתברך ממעשה שמים וארץ, ומעתה מוכנים בעזה"ת דברי הט"ז לנכון.

וזה שאנו אומרים הנרות הללו וכו' שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה על ידי כהניך הקדושים וכו' ולכאורה יתמה הלא הנס בא על ידי הקב"ה אשר צוה את ברכתו בהנרות, ולא היה על ידי כהניך הקדושים, באשר המה לא כוננו אל הנס.

אכן לדברינו אתי שפיר, לאשר נעשה הנס על ידי הפהנים הקדושים, ומשום הכי היה צריך איזה דבר להשאר, פיין שנעשה על ידי צדיקים צריך איזה דבר שיחול עליו הברכה, ואם פן היה הנס גם ביום הראשון כדברי הט"ז, ולזה אמר וכל 'שמונת' ימי חנכה הנרות הללו קדש הם וכו', הינו פי לזה הוא שמונה ימים, פי אלו בא הנס ממנו יתברך בלי תפיסת יד אדם בו היה הנס רק שבעת ימים.

משיב נפש

רבי שמואל גינצלר זצ"ל

תכלית מצות הרלקת המנוחה להעיר

בגמרא

(יומא כט.): אמר רב אסי למה

נמשלה אסתר לשחר, לומר לך מה שחר סוף כל הלילה, אף אסתר סוף כל הנסים. והא איכא חנכה, נתנה לכתב קא אמרינן].

יובן במה שפכתתי בנס דחנכה, פי מה היה הנס, הלא לא נעשה בו דבר מה שהוא מפלאות הטבע וסדרן של עולם, פי אם גברו מעוטי חשמונאים לינוים רבים, מקרה הוא זה במלכות הלוחמים, ושכית שמעוטים, אם הם גבורים ואבירי לבב, לא יתנו מקול מלחמה והגפת תריסין, ונצחו לרבי רבי לבב, ואין לך דור ממש שלא ימצא מלכים אשר הם במתי מעט, וכובשים למלכים שיש להם חיל רב.

אבל

האמת העקר נס שהיה בחנכה, פי בכל צרות שבאו לישראל, בצר לישראל ושבנו אל ה' בכל לב, ויצעקו אל ה' וירחם עליהם ויושיעם. אבל בגלות אנטיוכוס ימ"ש, גלו לישראל בעון הפריצים ומלשינים וכדומה, והם פקרו ולא שבו אל ה' כלל, ועצן בספורי יוסף בן גוריון כמה רעות עשו ישראל אז, והם היו סבה לביאת יונים לארץ ישראל, והם לא שבו ועמדו במרדם פנודע, ועדת חסידים אשר היו עם מתתיהו ובניו, הם לא היו מעולם בעדת החטאים.

ואם

פן אין זה מגדר להושיע לישראל, רק ה' חס על עמו והושיעם אפלו בלי תשובה כלל, וזהו הנס שהוא כנגד חק אלהים, וכבכול ה' לא יעזב משפט חלילה, ואז הושיע לישראל בלי תשובה נגד משפט ה', וזה כנגד נס גדול נפלא שיעשה ה' דבר בלתי תשובה, ולכך לא נתן לכתב, פי כבכול הוא כנגד כבוד אלהים הסתר דבר, שעשה ה' דבר נגד הנימוס אלהות ומשפטי ה'.

אפסי ארץ

רבי ישראל אפרים פיטל סופר זצ"ל

נס המנוחה נעשה בכח הכהנים הצדיקים

במים רבים שבאים בעוון אשת איש, וכאמור. ולפי זה, כאשר ראה הים שהביאו ישראל עמם את ארונו של יוסף אשר נצל מאשת אדוניו ולא קרב אליה, תקף נס מפניו ונתן לעם ישראל לעבר בתוכו ביבשה בתוך הים. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו

(מ כג)

בית אהרן

רבי אהרן טורוג'ין זצ"ל

אתה שוכחו ואני לא אשכחהו

קשה, מדוע כפל הפסוק את דבריו, ואמר שאמר "ולא זכר" הוסיף לומר גם "וישכחהו", והלא דבר אחד הוא.

ויש להקדים את המדרש (ב"ר פח, ז) 'כל היום היה (שר המשקים) מתנה תנאים ומלאך בא והופכן, וקושר קשרים ומלאך בא ומתירן. אמר לו הקב"ה, אתה שוכחו ואני לא אשכחהו'. ותמוה, שמאחר ששר המשקים היה רוצה לזכור את יוסף, ועושה על כך סימנים, מדוע שלח ה' את המלאך וגרם לו שלא יזכר? עוד יש להבין, שאחר שהיה ה' משכחהו מהו שאמר לו 'אתה שוכחו'.

ונראה לכאור, שבאשר אדם עושה לעצמו סימנים כדי לזכור איזה דבר, אות היא פי עומד הוא להסיח דעתו מהדבר, ולכן הוא עושה סימנים כדי שלא ישכח. ואם יאבד אותו סימן, עלול הדבר להשתכח ממנו לגמרי. אף אם אינו עושה סימן, אות היא שאינו חושב להסיח דעתו מאותו דבר, וממילא לא ישכחהו.

נמצא

שע"י ששר המשקים עשה לעצמו סימנים כדי לזכור, הרי שגלה בזה שיוסף לא היה בראש מעיניו ולכן הצריך לעשות סימנים שיזכרוהו. וזהו שאמר לו ה' 'אתה שוכחו', כלומר, אם הצרכת לעשות סימנים כדי שלא תשכח את יוסף, הרי שהסתת את דעתך ממנו, ואם יאבדו הסימנים הרי שאתה שוכחו' ומטעם זה נשלח המלאך כדי להשכיח ממך את הסימנים. אבל אני לא אשכחהו'.

ומעתה

יובן הכפל בפסוק, "ולא זכר שר המשקים את יוסף", כלומר, בזה ששר המשקים עשה סימנים כדי לזכור את יוסף, מוכח שהוא הסיח דעתו מיוסף, ולכן "וישכחהו", ע"י ששלח ה' את המלאך שישכיח ממנו את הסימנים, אבל ה' זכר את יוסף. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

שהשכינה שורה בישראל, ולפיכך אף נר חנכה צריך פרסום לרבים

כבר כתבו הרבה ספרים הקדושים לתן טעם מדוע נשתנה נס חנכה יותר משאר נסים, דגר חנכה אמרו שצריך פרסומא נסא, ולהכי אמרו חז"ל שמצוה להניח בפתח ביתו מבחור, ושלמעלה מעשרים אמה דלא שלטא ביה עינא פסולה. **ולעניות** דעתי יש לתן טעם על דרך זה, דלכאורה פלא דלמה היה כל הנס של השמן בימי החשמונאים פיון שלא היה להם שמן טהור במה להדליק, הרי קימא לן דחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאו מעלה עליו הפתוב כאלו עשאו, ואם כן היה נחשב כאלו הדליקו.

ויש לומר, דכבר אמרו חז"ל (שבת לב:), וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. ואם כן כל עקר מצות הדלקת המנורה בבית המקדש היה כדי להראות לבאי עולם,

אבל לא שחס ושלום צריך לגופה.

ואם כן נהי דמצד גוף מצות הדלקה היה באמת נחשב המחשבה טובה דנאנס ולא עשאו, אבל פיון שאין צריך לגופה של הדלקה, והאור רק להראות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, ואם כן נאנס ולא הדליק על כל פנים חסר עקר הטעם והוראות של ההדלקה, ולא יצאו בזה על ידי שחשב לעשות, והיה צריך בשביל זה הנסים של השמן כדי להדליק בפעל ויהיה עדות לבאי עולם.

ומעתה יובן בנקל דמהאי טעמא אמרו חז"ל בגר חנכה פרסומא נסא, פיון שעקר הנס נעשה רק כדי לקיים ההדלקה בפעל להיות פרסום לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, אם כן מהאי טעמא תקנו גם כן פרסומא נסא.

תולדות נח

רבי נפתלי חיים נויטמאן זצ"ל

נס הפך כיום הראשון שהיה בו כדי להדליק יום אחד

ונראה לי עוד לתרץ למה קבעו שמונה ימים, הלא ליום אחד היה בו כדי להדליק, והוא קושית הבית יוסף ז"ל. ונראה לי, דהנה יש לחקר מפני מה אתרחת כך שהיה להדליק על יום אחד בשלמות ולא פחות מעט, הלא היה זה מן השמים שישראל פך אחד, ודאי טעם יש בו.

אלא דזה ידוע דאין הבדלה שורה אלא על דבר הסמוי מן העין, ואם כן אם היה בפך פחות מלהדליק על יום אחד, היו צריכין תכף לחשב שאי אפשר להדליק על יום אחד רק אם יבוא הבדלה, ולא היה הבדלה שורה מחמת שלא היה סמוי מן העין, אבל עכשו שהיה להדליק על יום אחד לא היו חושבין כלום, רק עשו את שלהם והדליקו על יום אחד והיה סמוי מן העין, על כן היה הבדלה שורה, ואם כן שפיר היה הנס ביום הראשון במה שהיה להדליק על יום אחד שלם, והבין כי הוא דבר נחמד למאד.

מעשי צדיקים

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישבחהו (מ ב) **במדבר** (בר פט ג), 'אשרי הגבר שם ה' מבטחו' (תהלים מ ה), זה יוסף, ולא פנה אל רהבים, על ידי שאמר לשר המשקים 'זכרתי וזהכרתי', נתוסף לו שתי שנים.

דרש הרה"ק **רבי יחזקאל משינאווא** זיע"א, המדרש הזה צריך באור, כי בתחלה אמר שיוסף שם בה' מבטחו, ואחר נאמר כי על ידי שאמר לשר המשקים 'זכרתי', התוספו לו שתי שנים בבור הפלא.

ויש לפרש על פי דברי קדשו של הרה"ק **הבעל שם טוב הקדוש** זיע"א, ששבוע אחד לא היה גידו עבור צרכי שבת, באשמרת הבקר של ערב שבת קדש הוא הלך ונגע בחלון ביתו של אדם והזכיר שהוא זקוק עבור צרכי שבת, ומיד הלך לדרכו.

מחמת ההתעוררות שפעמה בלב האיש מדברי הבעל שם טוב, הוא מהר לקום ממטתו ויצא לראות מי נמצא בחוץ, רץ אחריו והשיגו ואמר, "אם יצטרך על צרכי שבת, למה יברח ולא ימתין עד שאתן לו", כי אותו אדם לא הכיר את הבעל שם טוב.

השיב לו הבעל שם הקדוש כי עם כל איש הנולד בעולם, נולדת פרנסתו, אף מחמת שהחטא גורם הוא צריך לעמל על הפרנסה כמאמר הפתוב (באסיית ג יט) 'בזעת אפיק תאכל לחם', אבל יש חלוק כי כל אחד לפי ערו קלקולו, נצרך לעמל על פרנסתו, יש אשר פרנסתו בביתו, ויש שעליו לבקש ממרחק לחמו. **"כפי** שגמתי בדיעתי אינני זקוק לעמל רב, רק לעשות איזה עשייה בלבד, כאשר עשיתי את המטל עלי לעשות איזה סבה לפרנסתי, בודאי יעזר לי השי"ת ואין לי שום נפקותא אם אתה תתן או לאו."

כן גם אצלנו במדרש, 'בטחון' נקרא שבוטח בה' בלא סבה, ומבטח' מכנה הסבה בעצמה, יוסף הצדיק לפי רוממות גדלת קדשיתו, היה צריך לבטח בהשם ויתברך לבד שיעזר לו בלי שום סבה כלל, רק כגמול עלי אמו.

רק לפי שהיה שפל ערו בעיני עצמו ולא היה נחשב בעיני עצמו לכלום, חשב שהוא צריך לעשות לעזרתו איזה סבה גם כן, הינו שיאמר לשר המשקים 'כי אם זכרתי אתך' וגו' 'וזהכרתי אל פרעה'.

על זה אמר המדרש 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו' זה יוסף, 'ולא פנה אל רהבים', כי יוסף הצדיק היה כה גדול שהיה יכול לשים 'מבטחו' שהיא הסבה בה' לבד. הוא לא היה צריך לחשב שצריך לעזרתו איזה סבה, רק לבטח בה' לבד שיושיעו בלא שום סבה, ולא היה עליו לפנות אל רהבים.

מאחר והוא כן אמר לשר המשקים 'זכרתי וזהכרתי', ותלה בטחונו שיעזר לו השי"ת על ידי הסבה של שר המשקים, היה בזה לפי ערכו הגדול מעט פגם ועל כן התוספו לו שתי שנים בבית האסורים. (דברי יחזקאל)

את דבתם רעה (לו ב)

בנת שלמד הרה"ק **השפתי צדיק** זיע"א שעור בצותא עם בניו וחתניו, נכנס לבית בו למדו הרה"ק **החפץ חיים** זיע"א, במטרה למכר את ספרו שמירת הלשון כמנהגו בשנים ההם, כשהוא מסביר אודות חשיבות ספרו.

מבלי משים נפלט מפי אחד מבני הרבי מפילץ הערה בדרך בדיחותא על החפץ חיים ואמר, 'פלא הוא שעושה

אפלו אוֹדָה לה' כל ימי חיי, הימים לרבות הלילות, לא אצא ידי חובה כפי החיוב עלי להודות לאלקים על שזכיתי אז תחת שלטון הרשעים לקיים המצוה כראוי, ולהדליק נר חנוכה כהלכתו, ולא זו בלבד, אלא יצאתי מהמקום חי וקיים חרף הסכנה הגדולה שרחפה אז על ראשי. (לפיד האט)

חנוכה דתנו רבנו

לרגל עמס העבודה שהיה מטל על רבי שמואל הלר זצ"ל ראב"ד צפת וטרודותיו הרבות, היה כל רגע אצלו יקר מפז. אף באותן בריתות מילה שבהן שמש כמוהל, לא השתתף בסעודה של מצוה שלאחר ברית המילה, אלא היה ממהר לעזב את המקום ולשוב אל ביתו ותלמודו מיד לאחר סיום הברית.

כאשר השתתף כמוהל בברית מילה באחד מימי החנוכה, מהר פדרכו לעזב את המקום מיד עם סיום הברית, שאילו אחד המשתתפים מנכבדי העדה מדוע הוא ממהר ללכת, הרי חנוכה היום, והוא יכול להרשות לעצמו להשאיר קצת בסעודה של מצוה.

השיב לו רבי שמואל מניה וביה דרף צחות, "הלוא נאמר בגמרא (שבת נא:.) 'מאי חנוכה, דתנו רבנו, הרי שעל הרבנים ללמוד גם בימי חנוכה.' (הרב המנהיג והרופא)

בבתי אין זמנים לה

מדי יום מימי החג, התיגע הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זיע"א זמן ממשך בהכנת והדלקת נר החנוכה, ארע ולאחר שהדליק את המנורה בדחילו ורחימו מתוך התלהבות דקדושה, עבר ליד קטן במרוצה ליד הנרות ונטעות נתקל במנורה, וכל הנרות נפלו ארצה ונכבו.

החסידים שהיו נוכחים בשעת מעשה כאבו על הצער שייגרם פעת לרבי, אחר שהשקיע כחות וזמן יקר בהכנת והדלקת הנרות, והילך בחסר זהירות קלקל את כל יגיעתו במחי יד.

לפליאתם לטף הרבי את הילד באהבה ואמר, "בני יקירי, הנני מכיר לך טובה, על שזכיתני עכשו לקיים בפעם הראשונה את ההלכה הפסוקה, 'כבתה אין זקוק לה.' (באר החיים)

וימתן דאדהכי והכי לא יזכה כלל להדליק את הנרות, נסו להסביר כי אולי עדיף יותר שידליק במנורה הפשוטה מאשר לא ידליק כלל, כי אולי יעלה כבר לעולם שכלו טוב, אך הוא לא שת לבו לזאת, אלא שלחם להביא את המנורה שלו.

בשחרו והכינו את המנורה, הדליק עליה בברכה ובצלילות הדעת ומיד אחרי כן הסתלק לעולמו, זכותו יגן עלינו. הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זיע"א היה מתלהב מעובדא זו ואמר בהתפעלות, "הדפך של כבר לא פעל, אך הוא עדין התעקש שיביא לפניו את המנורה המהדרת שלו", מכאן אפשר לראות ולהציץ מעט מגדל קדשתו. (מפי ספרים וסופרים)

חנוכה במחנה העבודה

ספר החסיד ר' אברהם אידלמן, בשהותנו במחנה העבודה 'מיהלדארף', לא ידענו באיזה תאריך יחול נר א' וחנוכה כי הינו מנתקים מכל וכל, הסתפקנו אם חדש חשוון היה מלא או חסר.

הלכנו אל הרה"ק השפע חיים זיע"א שיכריע את הספק, הוא התישב בצריפו עם גזיר פחם בידו אחת ששמש לו במקום עפרון ועם קרעי נר של שק מלט ביד השניה, והתחיל לרשם עליהם מספרים ולחשב חשבונות על פי זכרוננו, בהתאם למפרט בטור או"ח סימן תכ"ח, אחר אמר לנו בברור באיזה יום בשבוע יחול כ"ה בכסלו.

לימים תאר השפע חיים כיצד עלה בידו להדליק נר חנוכה במיהלדארף, ומה נסים ונפלאות התרחשו לו בעקבות הדלקה זו. "נודמן לי", פתח וספר, "לעבד בפרס ימי חנוכה תשה"ה במחסו העצים של המחנה.

בסיועם של עוד יהודים התקנתי בסתר מנורת עץ, אחד מבני החבורה הוציא מאהלי הרשעים שמן ופתילות, כשהגיע ליל ראשון של חנוכה, זכיתי להדליק את הנר הראשון כמצותו ותרגב מאד השמחה בינינו.

אולם באחד הלילות הבאים אחזה אש הנרות בצריף כלו, והתלקחה שרפה גדולה, מיד באו הרשעים לחקר ולדרש מה היה שרש המאיר, ועל מעשה מעין זה, להדליק אש במחנה, היו ממייתים מיד את האיש שהעז לעשותו, אך לא עזבונו חסדיו ותברו, ונצלתו מידם.

ספר על שמירת הלשון, בעוד שהוא מדבר לשון הרע על כלל ישראל בכף שאומר כי הם נכשלים בעוון לשון הרע. **השפתי** צדיק שמע זאת ופניו הקדושות חורו באחת, אחר אמר בזעזוע, "כיצד טפה סרוחה יכולה לדבר אודות כזה פה קדוש", סגר את הספר שחתן ערוך שבו עסק בלמודו, והחל מתהלף בחדר הלוח ושוב בלי למצא מרגוע לנפשו.

רק אחר חצי שעה חזר ללמוד עמהם, אחר זמן אמר לאותו הבן שיבאר לו החלוק בין שיטת הט"ז והש"ך בענין שבו עסקו אותה שעה, אך הוא לא ידע לענות, אמר לו אביו באירוניה, "מה הפלא שאינו יודע, כיון שדבר על פה קדוש".

כך עשה הרבי השפתי צדיק במשך שנה תמימה, היה מבקש מבנו באמצע קביעות למודם שיבאר לו פשוט במחלקת בשלחן ערוך, וכשהיה נשאר ללא מענה היה חוזר ואומר, "מה הפלא שאינו יודע, כיון שדבר על פה קדוש", רק ככלות השנה חדל מלשאל ולהעיר לו פו.

זאת ספר אב"ד אמסטוב הגאון רבי דב בעריש איינהורן זצ"ל הי"ד שהיה בזיוור חתנו של השפתי צדיק, ובכל פעם שהיה מספר זאת, היה מתרגש כלו כשתאר איך החורו פני חותנו הגדול, ומה הוא הגיב אז. (שיח זקנים ח"ג עמ' ת"ו)

מעשי צדיקים - חנוכה

להדליק בצאת הנשמה

שמעתי מאדם נאמן החסיד ר' שמעלקא גריפל ז"ל שבעצמו ראה את הספור דלקמן, ואלמלא שמעתי ממנו לא הייתי מאמין לזה. בערב חנוכה אחר הצהרים, שכב הרה"ק רבי חיים מאטיניא זיע"א על מטתו בבית החולים, והוא שכיב מרע ומצבו מסכן מאד.

משררה כי הכינו עבורו מנורה פשוטה בה ידליק את הנרות לפנות ערב, ולא הביאו את המנורה שבה רגיל היה להדליק כל ימיו, צנה על העומדים סביבו שילכו שוב לביתו, וביאו לו את המנורה שלו המהדרת מכסף טהור.

הסובבים שהבינו ששעותיו ספורות ולא נותר לו זמן רב בעלמא הדיו,

עת רצון בשעת ההדלקה

בשעת הדלקת נרות חנוכה, נדחק הקהל כדי לראות כיצד הרה"ק רבי משה מקוברין זיע"א מדליק את נרות הקדש. אמר להם רבי משה, "כתוב (סמות כ טו) 'וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק', מי שנדחק, עומד מרחוק".

הוא היה מספר, הייתי אצל מורי ורבי הרה"ק **מרדכי מלעבאוויתש** זיע"א בשעה שהדליק נרות חנוכה, אחר ההדלקה הודיע רבי מרדכי כי עכשו שעת רצון וכל אחד קבל דמי חנוכה, איזה כח שיבקש לעבודת השם.

התלמידים נצלו את שעת הכשר, בקשו מהרבי מדרגות שונות, וכל אחד נענה וקבל את ה'מנה' שלו, לבסוף שאלני הרבי, "ואתה מושקה מה תבקש", כבשתי את רגש הבושה שבלב וענית, "אין רצוני במתת הזו, חפץ אני להיות חיל פשוט מן השורה, להשיג משהו בכח עבודתי ובעמל שלי". (ברכת חיים)

בזכות השמן של חנוכה

בימי הרה"ק רבי משה מקוובניץ זיע"א והרה"ק האור לשמים זיע"א, מת מלך פולין כשהוא משאיר אחריו שני בנים היכולים למלא את מקומו, האחד רשע בטבעו ומשנהו היה טוב בטבעו. **בעת** קבלת המלכות חפצו היהודים שהאח שהיה טוב בטבעו יכהן כמלך פולין, אך הוא לא חפץ לרדף אחר המלוכה נגד אחיו הרשע. עמד האור לשמים ונגר שליח מיוחד לקוובניץ אל רבי משה, שיתפלל אף הוא עמו שיחפץ האח הטוב לקבל את המלוכה.

השליח הגיע לקוובניץ בעת שהרבי עמד ושפף את השמן לתוך הנר חנוכה, ומסר את שליחותו, השיב רבי משה כי קבלה בידו שלהושיט לגוי מלוכה שאינו חפץ בה לא תצלית, על כן לא נכון להתפלל על הדבר.

אחר הוסיף, "אף אני אומר, 'משמגי הארץ', מהשמנים שמדליקים עתה בחנוכה דהיגו בזכות המצוה, 'יהיה מושבך', תשובב דעת הרשע הרוצה למלך, ואז ממילא ימלך האח השני הטוב בטבעו. וכן היה, הרשע לפתע יצא מדעתו, וימלך השני. (סאריית ברוך ח"ב)

דמי חנוכה לא לפרסום

באחד מימי החנוכה סבל הרה"ק רבי גרשון העניך מראדזין זיע"א מכאב חזק בשניו, הרופא שהזעק אל הרבי קבע כי עליו לעקר שן אחת, וכך עשה. כשרצה הרבי לשלם לרופא עבור מלאכתו, סרב הרופא לקבל, ונמוקו שזה במקום "חנוכה געלט", אותם נהג לתת לרבי מדי שנה בשנה.

התחנך הרבי ואמר, "רק זאת אבקש ממך, שלא לספר על כך ברבים, שמא ילמדו ממך שאר בני העיר, ויעשו כמותך, להעניק לי מעות חנוכה מעין אלו". (גו יוסף)

בזכות נרות חנוכה הרבי טהר את נשמתו

לצורך רפוי עיניו אצל הרופאים הממחים שהיו בעיר, הגיע בשנת תרפ"ח הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א לעיר וינה. בעיר סעליש המרחקת מספר שעות נסיעה, התגורר החסיד ר' פתחיה סעלישער ז"ל, שהשתוקק בכל מאדו לפגוש את הרבי, אך בכיסו לא היה עבור הוצאות הדרך.

לאחר מאמצים מרבים השיג ר' פתחיה עבור הוצאות הנסיעה ומהר לצאת לדרך, אף בהגיעו לוינה שמע שהרבי כבר יצא את העיר, בכל כחו מהר ר' פתחיה לתחנת הרכבת, שם עוד זכה לראות את הרבי עומד בחלון הרכבת היוצאת לדרך.

את ידו כבר לא הספיק להושיט לרבי המתרחק עם הרכבת, אף הרבי הבחין בו ואף הספיק להורות לאלמוני לבוש במלבושים מודרניים שהגיע אף הוא להפרד מהרבי, שיקרב את ר' פתחיה.

האלמוני נענה מיד לבקשת הרבי, לקח את ר' פתחיה במרפכתו לביתו, שם סדר עבורו חדר מיוחד, ואף הוליכו בכל ארוחה למסעדה כשרה על חשבונו. אחר שאל את ר' פתחיה מה בקשתו ושאלתו.

השיב לו החסיד, במלחמת העולם הראשונה נפצעתי בגלי והרופאים נאלצו לכרות את הרגל, במקומה התאימו לי רגל מעץ אבל היא כבדה מאד, אולי יוכל לקנות לי רגל של עץ טובה וקלה יותר.

מיד לקח אותו האיש לבית מלאכה בו התאימו רגל למדתו, ואמרו שצריך

להמתין שבוע עד שהיא תהיה מוכנה, החסיד המודרני לא עזב אותו בכל השבוע הזה, אף כאשר הרכיבו את הרגל החדשה, התלונן החסיד שהיא אינה כפי מדתו.

הלך עמו האיש למקום יקר יותר בו היו ממחים מהשורה הראשונה, שם הזמין עבורו רגל נוספת עבורה נאלצו להמתין עוד שבוע, הפעם התאימה הרגל למדה ור' פתחיה היה שבע רצון, רק אז פטרו המארח לשלום כשהוא מעניק לו סכום נכבד ובגדים.

טרם פרדתו שאלו החסיד, "הלא אינך מכיר אותי, רק הרבי הורה לך מרחוק שתקרב אותי, ובעקבות דבריו פזרת עבורי סכומים כה רבים והשקעת כה רבות מזמנך עבורי".

ענהו המארח, "אמת שנגרמו לי נזקים גדולים בתקופה זו, כי היה עלי להיות בתקופה זו במדינות שונות לרגל עסקי, אבל איך לא אעשה רצון איש צדיק הוא הרבי מבעלזא, ואספר לך מעשה".

אבי עליו השלום היה גר בווינה והיה עשיר גדול, פעם חשב בלבו מדוע נוסעים החסידים לרבים, ונמר בדעתו לנסע גם הוא לרבי, שכנו היה מחסידי הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א, ולפני חנוכה הוא פנה אליו והביע את רצונו לנסע עמו.

החסיד שחשב שבכך יקרב אותו תחת כנפי השכינה, שמח לשמע הבקשה, אף אבי נסע במחשבות רעות רח"ל וכל הדרך עשה ליצנות, ובפרט כאשר הגיע לבעלזא, היה כמצחק בעיניו כל עבודת הקדש של הרבי ועבודת החסידים.

באורת, בקש אבי לעמד בעת הדלקת הנרות סמוך למנורה, וכך אכן היה, לאחר שרבי יהושע סים להדליק את הנרות, לקח את אבי הלץ ואחז את ידיו, וכך צעד עמו מהמנורה עד השלחן.

במהלך הדרך הקצרה הזאת הפך אבי את דרכו, החליף את נשמתו והפך לאיש אחר, אחר בקש מהרבי דרך תשובה, עזב את דרכיו הרעים ונעשה בעל תשובה, בנו למד בישיבה וגם בניו אחריו מתנהגים בדרך התורה, אם כך לא יהיה בעיניך חדוש שאם נכדו צנה עלי שאכבדך, בודאי שאשמע לדבריו. (במודותו של אהרן)

פרשת וישב

סענדי ואוטינה

התשובה אותה נתן הרה"ק רבי דוד מדינוב זיע"א לבני הזוג שעמדו מולו וביקשו את ברכתו לדבר ישועה ורחמים, להיפקד בזרעא חייא וקיימא, הייתה מפליאה מאוד. דעו לכם, אמר הרבי, כי אין אני יכול לעזור לכם כלל, וזו גם הסיבה שלמרות כל בקשותיכם והפצרותיכם מזה שנים רבות לא עלה בידי לברככם. אולם בכל זאת אוכל להציע לכם עצה טובה וסגולה מיוחדת אשר אם יעלה בידכם להשיגה, מובטחים אתם בזרע של קיימא וישועתכם קרובה לבוא.

בני הזוג, שהיו שבורים ורצוצים על היותם חשוכי בנים זה שנים ארוכות, הטו אזנם כאפרכסת לשמוע את דברי הרבי שאמר להם: הלא בוודאי תדעו שמדי שנה בשנה, בימי חג הסוכות, מגיע הנה תלמידי המובהק הרה"ק רבי משולם פייש מטאהש, והוא נמצא כאן במשך כמה וכמה ימים. זאת עשו, ראו להיות כאן במשך ימי חג הסוכות וכאשר תפגשו אותו עשו ככל אשר ביכולתכם לשדל אותו שככלות הזמן שהוא נמצא כאן בדינוב, בעמדו ליסע לביתו נאווה קודש בטאהש, יואיל נא לעבור דרך עירכם ולהיכנס לביתכם. והיה אם אכן יסכים הרה"ק מטאהש לכך, וגם יסכים לאכול סעודה בביתכם, הרי שישועה קרובה מובטחת לכם.

בני הזוג היו כחולמים ולא ירדו לסוף דעתו של הרבי: מתגוררים הם בעיר ריישא, והיא אינה מצויה על אם הדרך שבין דינוב לטאהש. כדי להגיע לריישא יש לו לצדיק לעקם את דרכו בכמה וכמה פרסאות ולהאריך את מסעו בשעות רבות. מהיכי תיתי שיתרצה הצדיק לכך? לא זו אף זו, אף אם יסכים הרה"ק מטאהש לבוא לעירם ואף לבקר בביתם, מפני מה יסכים לאכול סעודה בביתם, דבר שלא היה מקובל אצלו?

ומתוך שהיו מהרהרים לשמע הדברים הללו, שמעו הם שוב את קולו של רבי דוד נישא בעוז: תנאי קודם למעשה, ישועתכם היא שהרה"ק מטאהש יסעוד אצלכם לשובע נפשו, על שולחן ביתכם בדווקא. אם תצליחו לפעול זאת, יכולים אתם להיות סמוכים ובטוחים כי כעת חיה תפקדו בן, וכה ייתן ה' וכה יוסיף לכם בחיי אריכי ומזוני רוויחי.

עצתו של הרה"ק מדינוב הבעירה את לבבות בני הזוג והם החלו לתכנן את המבצע המיוחד כיצד לשכנע את הרה"ק מטאהש

לבוא לביתם ולסעוד אצלם. בערב חג הסוכות כבר היו בני הזוג בדינוב, מוכנים ומזומנים לקבל את פני הרה"ק מטאהש בבואו לדינוב ולדבר על ליבו שיסכים לבקשתם. היות שלא רצו לומר להרה"ק מטאהש להדיא את הסיבה לבקשתם זו, פנה האברך אל משמשיו של הרה"ק מדינוב שיעמדו לימינו לסומכו ויוסיפו גם הם להפציר בהרה"ק מטאהש שיאות לבקשתו זו.

כמובן שאנשי ביתו של הרה"ק מדינוב שהכירו את משפחה זו רבות בשנים וכאבו את כאבם הגדול על היותם חשוכי בנים, הסכימו תיכף ומיד להוציא מהכוח אל הפועל את עצתו אמונה של רבם והבטיחו לו שבשעה שידבר עם הרה"ק מטאהש הם יבואו אחריו וישלימו את דבריו כהנה וכהנה עד שיתרצה ויסכים לכך.

היה זה באחד מימי חול המועד סוכות, כשהאברך ראה כי לפניו שעת כושר מיוחדת: הרה"ק מטאהש מצוי בעידן חדותא של 'ושמחת בחגך' ורוחו מרוממת עליו ביותר. האברך סימן לידידיו, הגבאים והמשמשים של הרה"ק מדינוב, שיבואו עמו, והוא ניגש אל הרה"ק מטאהש בדחילו ורחימו כשנפשו בשאלתו ובקשתו: מתגורר אנכי בעיר ריישא, עיר ואם בישראל. מבקש אני מהרבי מתנת חנים וחסד של אמת, שיואיל נא לבוא אל בתינו ולכבדנו באכילת סעודה כיד השם הטובה עלינו.

הביט בו הרה"ק מטאהש כשהוא משתומם ומתפלא על בקשה לא צפויה ולא הגיונית זו. מה יום מיומיים, התפלא הרה"ק מטאהש ושאל, שבשל כך מבקש אתה ממני שאסע אל ביתכם שאינו מצוי על תוואי דרכי מדינוב לטאהש ואאריך את דרכי בשעות ארוכות מאוד? מה הגיון יש בכך שאסע אל בית של אדם שזה עתה הוא הפעם הראשונה שבה אני משוחח עמו, ולא זו בלבד אלא שגם אטול ידיים לסעודה בביתו?!

באותו רגע נחלצו לעזרתו כל גבאי ומשמשי הרה"ק מדינוב שעמדו מוכנים ומזומנים בסמוך אליו, וידעו את סוד הדבר, והחלו להפציר בכל כוחם ומרצם ברבי שיואיל לעשות כבקשת האברך ולסעוד בביתו. אכן, הם הסכימו עם דברי הרבי, אין בכך כל טעם והגיון אולם עומד כאן יהודי המבקש טובה נפשית, כשהוא טוען שביקור זה חשוב אצלו עד מאוד, והרי זה דרכם של צדיקים להיטיב ולגמול חסדים

עם כל דורש ומבקש, ולמה יגרע אברך זה שמסרבים אתם להיענות לבקשתו?!

לאחר שהרבו עליו דברים, נענה הרה"ק מטאהש ואמר: נענה אני לבקשת האברך ונכון אני לנסוע לריישא על דרך שובי לטאהש לאחר חג הסוכות, ואף אתפלל תפילת שחרית בריישא. אמנם, קבע בנחרצות, אין אני יכול להתחייב לאכול סעודה בביתם, שכן תחילה לכל עלי להיות בביתם ולבדוק אם ביתם מוצא חן בעיני. והיה אם אכן ישא ביתם חן וחסד בעיני, אוכל לאכול שם כרצונם. אך אם לא, אאלץ להמשיך בדרכי תיכף ומיד.

כמה ימים לאחר חג הסוכות, הרה"ק מטאהש נטל ברכת פרידה מרבו ויצא מדינוב לדרכו בקודש. לא שכח הרה"ק מטאהש את הבטחתו והשים את פעמיו אל העיר ריישא, אליה הגיע בשעת בוקר מוקדמת. בבואו העירה, פנה אל עבר בית הכנסת המקומי, שם התפלל תפילת שחרית ברב עם, ולאחריה המתין לו האברך בצפייה גדולה ונפשו בשאלתו: שמא יאות הרבי לבוא עתה לבתינו לסעוד פת שחרית?

הרה"ק מטאהש נענע בראשו כמסכים ואמר: הלא תזכור את אשר אמרתי לך שלפני שאטעם בביתך עלי לראות את ביתך ולבחון אותו האם הוא נושא חן בעיני. הבה נצא כעת אל ביתך ותיכף אוכל להגיד לך אם יכול אני לאכול בביתך את סעודת פת שחרית שהכנת לי.

האברך לא ההין לשאול את הרבי במה יבחן ביתו ובמה ישא חן בעיני הצדיק. בדממה מתוחה הלך האברך יחד עם הרבי ופמלייתו אל ביתו, שם הראה לרבי את השולחן הערוך ומתוקן לסעודה רבתי. אלא שהרבי בשלו החל לטייל בין חדרי הבית, מהלך היה מחדר לחדר, מפיינה לפיינה, כשהוא בוחן בעיניו היטב את כל הנעשה, עד כי נדמה היה שמחפש הוא דבר מסוים שאותו אינו מוצא.

בירכתי הבית עמד האברך משתומם לנוכח המחזה המופלא שנגלה לנגד עיניו: הרה"ק מטאהש מסתובב בביתו לארכו ולרחבו, מביט הוא בעינא פקיא על כל זוית ופינה, בוחן הוא את רהיטי הבית בעיון רב, ונראה כי הוא אינו מוצא את מבוקשו. הרבי התקדם לעבר דלת הכניסה, כשלפתע הוא ננער ושואל בקול: היכן מונחות העריסות של ילדיכם? היכן עומדות מיטות

ראה רבי יחזקאל כי רבי משולם מתפלא מאוד על כל מה שאירע כאן לנגד עיניהם: על כניסתו הפתאומית של השוטר אל תוך הבית ועל יציאתו מהבית תיכף בשמעו כי הם עומדים לברך ברכת המזון, והסביר לו את סוד הדבר: דע לך כי אדם זה שנכנס כאן, לא רק שהוא אינו שוטר, אלא בכלל אינו בן אדם. היה זה בעל הדבר בעצמו שביקש להפריע לנו, שכן הבעל דבר אינו יכול לסבול ששני יהודים יושבים יחד בסעודת מצוה ועוסקים בדברי תורה.

וסיפר נכדו הרה"ק הדברי ישראל ממודזיץ זיע"א ואמר כי גם לו הזדמן פעם אחת מאורע שכזה בו ישב בסעודת מרעים ולפתע התבלבלה הסעודה על יד כוחות הרע שלא יכלו לשאת זאת. באותה שעה פירש בזה הרה"ק הדברי ישראל את הפסוק בספר תהלים (כג ה): 'תִּעְרַךְ לִפְנֵי שְׁלֹחַן נֶגְדַ צַרְרִי'. כאשר חסידים ואנשי מעשה מתחברים כדי לסעוד יחד בזה השולחן אשר לפני השם, והם בבחינת 'תערוך לפני שולחן', אזי מתקיים בהם 'נגד צוררי', שהצורר, הבעל דבר, בא כנגדם לבלבל אותם.

ועוד הוסיף הדברי ישראל ופירש על פי זה את לשון הכתוב בפרשת השבוע (בראשית לו כה): 'וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וַהֲנֵה אֲרֻחַת יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגְּלַעַד וּגְמַלְיָהֶם נִשְׂאִים נִכְאָת וְצָרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה'. השבטים הקדושים התחברו יחד וישבו לאכול לחם לפני השם, והבעל דבר לא יכול היה לשאת את זה ויבוא לבלבלם - והנה אורחת ישמעאלים באה, ועל ידם נתגלגלה חובה זו שאירע מה שאירע, כי אילולא ביאת ישמעאלים אלו היה ראובן בא ומשיב את יוסף אל אביו.

כתב הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א ('זרע קודש' פרשת מקץ): נקדים להבין מה שאמר הכתוב (דברים לב יד) 'חלב כליות חטה', מה ענין כליות לחטה. כי אמרו חז"ל (ב"ב יב): 'ואיש נבוב ילבב' (איוב יא יב), קודם שאכל אדם יש לו שני לבבות, ולאחר שאכל יש לו לב אחד, נמצא שעל ידי האכילה בא לו לאדם שכל ועצה שיהיה יודע איך לעשות, ועל דרך זה פירש הרב הקדוש מוה"ר מנחם מענדיל מרימנאב זצ"ל מה שאמר הכתוב שאחר שהשליכו את יוסף הבורה כתיב 'וישבו לאכל לחם', דהטעם כי היו מסופקים מה לעשות עם יוסף אם להרגו אם לא, כי ראובן אמר אל תשפכו דם, ולא ידעו עצה איך לעשות עמו, וישבו לאכל לחם, שעל ידי האכילה יבוא בלבם עצה איך לעשות, וכן היה שעלה בהסכמתם עצה שימכרו אותו.

לו כי הנה בן זה נולד בברכתו הקדושה של אביכם, ועתה סכנה גדולה מאיימת עליו, ולכן מבקשים הם את ברכתו בקודש.

כיון שסיימו ההורים את דבריהם, פנה הרה"ק מבלאזוב ושאלם: הלא ברכה זו של אבי התגלגלה ובאה אליכם על ידי הרה"ק מטאהש; האם גמלתם עמו טובה ונתתם לו עבור נס פלאי זה שפעל לכם. נענו ההורים ואמרו: סהדי במרומים שרצינו מאוד להנות את הצדיק בנכסנו, אלא שהרה"ק מטאהש סירב בכל תוקף לקבל מאיתנו דמי 'פדיון נפש' ולא ניאות לקחת כל טובת הנאה מאתנו.

אם כך, קבע הרה"ק מבלאזוב, עצתי לכם נתונה שתסעו אל בנו ממלא מקומו הרה"ק רבי אלימלך מטאהש ותתנו לו פדיון נפש בסכום כסף נאה, ואף תוסיפו ותביאו אל ביתו מגדנות ומאכלים משובחים כיד ה' הטובה עליכם, וכשתעשו כן תזכו לישועה ובנכם לא יתגייס לצבא. ההורים קיימו אחר הוראת רבי מבלאזוב, ואכן זכו לישועת השם באופן פלאי.

מני אז והלאה היו ההורים מספרים את כוחה של הסעודה שתלמידי חכמים מסובין בה, שעליה נאמר 'סעדי ואוושעה'. כך היה בפעם הראשונה כשהרה"ק רבי משולם פייש מטאהש סעד בביתם ונולד להם בנם, וכך בפעם השניה שהרה"ק רבי אלימלך מטאהש אכל משולחנם, ובנם ניצל מעבודת הצבא.

סיפר הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א אשר בדידה הוה עובדא: בשנים קדמוניות מהלך היה אל העיר לובלין, כשיחד עימו מצטרף אחד מידידיו, רבי משולם שהיה חסיד מופלג. תוך כדי הילוכם הגיעו השניים אל כפר אחד בו התגורר יהודי אחד שיודעים היו עליו שיכולים להתארח בביתו ולתת מנוחה לעצמותיהם היגעות. נכנסו רבי יחזקאל מקוזמיר וחברו רבי משולם אל העיירה, עבדו עבודה שבלב זו תפילה ולאחר מכן הסבו לסעודת מרעים יחד עם המארח כשהם עוסקים בדברי תורה וענייני חסידות ושאר שיחות של תלמידי חכמים הצריכות לימוד. לפתע נפתחה הדלת ואל הבית נכנס שוטר העיירה וביקש משני האורחים להציג בפניו תעודות רשמיות המתירות להם את ההשות בעיירה. רבי יחזקאל ורבי משולם נבהלו והתבלבלו מאוד למראה השוטר; תעודות כמובן שלא היה להם, והם גם לא ידעו איזה תעודות הוא רוצה. במקום להשיב לשוטר, פנה רבי יחזקאל לרבי משולם ואמר לו: הבה ונפסיק את הסעודה עכשיו ונברך ברכת המזון. ברגע זה ממש הסתובב השוטר ויצא מהבית.

הילדים? מחפש אני אחריהם ואיני מוצאם. האברך נסער מאוד לשמע שאלה נוקבת זו והוא השיב בקול חלוש, על סף בכי: רבי, לא זכינו להפקד בזרע של קיימא. בבתינו עוד לא נשמע קול מצהלות תינוק, ולכן גם אין לנו עריסה לתינוק או מיטת ילדים.

ויהי כשמוע הרה"ק מטאהש את דבריו, נענה ואמר: אין אני יכול לסעוד בביתכם, שהרי מקרא מלא דבר הכתוב (משלי כג ו): 'אַל תִּלְחֶם אֶת לֶחֶם רַע עֵין וְאֵל תִּתְאַוּ לְמִטְעַמְתֵּיו'. אדם שאין לו בנים נקרא רע עין ואכזר (ראה סנהדרין לו:), ועלינו לקיים את מאמר הפסוק ולא לאכול מלחמו של אדם כזה שמעולם לא פרס מלחמו לילדיו.

נחרד האברך לשמע אזויו, והוא החל לבכות ולהתחנן לפני הרבי שיתרצה בכל זאת לאכול בביתו, וכי מה ביכולתו לעשות אם הוא לא נפקד בבנים?! בתחנונים רבים חילה האברך את פני הרבי כי אל נא יעבור מעל עבדו ובמטותא יקיים בו 'סעדי ואוושעה', שעל ידי סעודה זו תתברך נפשו והוא אכן יושע בזרע של קיימא.

תוך כדי דיבוריו של האברך, לפתע עצר אותו הרבי ושאלו ברגש רב: האם מסכים אתה שכעת חיה יולד לך בן זכר? האם נכון אתה שבשנה הבאה תזכה לבן? זהו התנאי שלי, המשיך הרבי, שאם תסכים לכך, אוכל לאכול בביתך.

האברך לא התבלבל וענה בשמחה ובטוב לבב: בוודאי! מוכן ומזומן אנכי בכל לבי ונפשי לקבל את פני הרך הנולד בביתי, ועתה יואיל נא רבינו להכנס לביתי ולאכול פת שחרית. הרה"ק מטאהש שמע את דבריו ונטל ידיו לסעודת פת שחרית על שולחנו הערוך. לאחר ברכת המזון, חזר הרבי ובירך את המארח שתבוא ברכה אל ביתו בזרעא חייה וקיימא והמשיך בדרכו אל עירו טאהש, לא לפני שסירב לקחת מאומה מידי האברך שניסה להנות את הצדיק מנכסיו, ואף לא הסכים ליטול דמי פדיון נפש.

לתקופת השנה התקיימה הבטחתו הקדושה של הרה"ק מטאהש, בדיוק כפי שצפה וידע הרה"ק מדינוב, ולבני הזוג נולד בן זכר במזל טוב ובשעה טובה.

שנים רבות חלפו ויגדל הילד. ביום מהימים, קיבלו ההורים מכתב רשמי משלטונות הצבא הפולני המזמין את בנם להתגייס לצבא. בחרדתם כי רבה לנוכח הסכנה הרוחנית והגשמית שיש בצבא, מיהרו ההורים לנסוע אל הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב זיע"א, בנו של הרה"ק מדינוב, ושחו

מילין יקדין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הֵתָא חֲזָה־פָּא

חֲזָה־פָּא דְאֲזַרִייתָא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

לזכור תמיד מה מבוקשו בעולם

הקודש, ועל ידי שמשנן לעצמו מהי מטרתו בימי חייו מקבל כוחות להוסיף ולהתעלות כפי שנרמז בדברי המלאך אל יוסף הצדיק בצאתו מבית אביו: **מה תבקש** (בראשית לו טו), ולימד המלאך את יוסף לחזור ולומר תמיד לעצמו מה מבוקשו בעולם, ודוקא בשעה זו כשהוא יורד לביתו הקדוש של יעקב אבינו, והוא יורד למצרים שהיא ערות הארץ, העצה היא לשוב ולהזכיר לעצמו מהי שליחותו ומה מבוקשו בעולם, ועל ידי שיתיישב בדעתו ויזכור תכליתו בעולם, יהיה בכוחו להתמיד בעבודתו גם בימי ההסתר.

בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי לידע הדרך אשר ילך בו כל ימי חייו ליסע ממסע למסע, וידוע שכל המסעות הם בחינת קדושים וטהורים וכו' ואם היו נוסעים ובאים למסעות הנ"ל ולא ישנו אותם במעשיהם, בוודאי היה מאיר להם כל מסע ומסע באור הגנוז בתוכו, ודי בזה למבין. עכ"ל"ק. כדי לזכור זאת על האדם לחדד בכל מסעותיו, כי אמנם העולם הזה מלא בהפרעות המסיחות את הדעת משליחותו העיקרית של האדם, אך צריך ויכול לעורר עצמו בכל עת שלא להיחלש בעבודת

וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תִּבְקֶשׁ (לו, טו). ידועים דברי אור שבעת הימים **מורא בעל שם טוב** ע"ה כי מ"ב המסעות שעברו ישראל נמצאים בכל אחד מיום היוולדו עד שובו לארץ החיים העליונה. ובכל אלו עליו לדעת כי רק 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו' וכל העובר עליו הוא בהשגחה פרטית מאיתו יתברך שמו הטוב ומטיב לכל. ולכן נכתב בתורה סדר המסעות בפרוטרוט וכלשון בעל **דגל מחנה אפרים** (ד"ה ויכתוב) משם זקינו **הבעש"ט** ע"ה: ובוודאי נכתבו המסעות

מִילְתָא דְפְלִיאָה

כיון שלא קיבל יעקב אבינו ע"ה בשמחה את מכירת יוסף נענש בגזירות המן על בניו

הדברים האמורים במזמור (תהלים כב) 'למנצח על אילת השחר' המדבר כולו באסתר, 'רחוק מישועתי דברי שאגתי', כלומר אני יודעת שאם אשאג ואתאבל הרי זה יותר 'רחוק מישועתי', הוכחה לכך כי 'אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי', ואתה הרי מצפה שאבטח בך ובישועתך, 'ואתה קדוש יושב תהלות ישראל' - אתה מלך הקדוש יושב על כסא רחמים מכח 'תהלות ישראל', שישאל בטוחים בישועה ומהללים אותך שהנה אתה נמצא איתם בכל צר ומצוק ומציל אותם, ואת זה חידדה לעצמה בטרם תבוא אל אחשוורוש, שרק בדרך של שמחה וביטחון תבוא הישועה. ובכך היה התיקון של מה שקרה ליעקב אבינו שאמנם באמת תמיד ידע שסבלון אחד (מלשון: סבלנות. ופעם אחת שאדם מתגבר מממתין בסבלנות כי בוודאי תבוא הישועה לבסוף). עושה יותר מכמה תפילות, אך בהתאבלו על יוסף נכשל בזה, כי גם שם רצה הקב"ה שיקבל זאת באהבה ובשמחה, ויאמין בלב שלם ורגוע כי ודאי זה לטובה, וכפי שאכן התברר לאחר מכן.

מוסיף החתם סופר חידוש מופלא, שלכן ביום הפורים הסדר הוא שקוראים מגילה ורק לאחר מכן מקיימים את מצוות היום במשלוח מנות ומשתה ושמחה, 'להורות כי התפילות והבקשות שכנגדם נתקן קריאת המגילה, לא הועילו כל כך כמו השמחה בה' והבטחון בישועתו.

כל צרות ישראל כדי שיזכו לשלימות התיקון

וזהו עיקר העבודה שלנו בעת הגלות, להאמין בלב שלם כי הכל לטובה, ולהיות מוכן להמתין בסבלנות עדי יופיע אור חדש על ציון, כי סבלנות זו היא שעומדת להם לישראל שעל ידה ניוושע. שכן האמת היא שכל הגלות והצרות הם הדרך הטובה שעל ידה נזכה לבוא לגאולה בשלימות, כי כך הקב"ה מזכך אותנו שנהיה ראויים לבוא אל הקודש בראיית פני השכינה בגאולת עולם.

וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמַלְתּוֹ וַיִּשֶׂם שֵׁק בְּמַתְנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל בְּנֵי יָמִים רַבִּים (לו, לד).

דבר חידוש כתב בזה **החתם סופר** (דרשות דרוש לפרשת זכור תקנ"ד), על הנאמר ביעקב אבינו ע"ה (בראשית לו, לד) 'וישם שק במתניו ויתאבל על בני ימים רבים', שדרשו המדרש (ב"ר פד כ), לפי שתפס את השק לפיכך אינו זז מבני ובני בניו עד סוף כל הדורות, והוא מה שנאמר במרדכי היהודי (אסתר ד א) 'ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה'.

אומר החתם סופר, עבודת האדם היא לקבל כל הקורות עמו באהבה ושמחה, כי ע"י יסורים הוא מזדכך וזוכה להתקרב אל בוראו, וכשהוא מקבל זאת בשמחה ובאהבה יצא מצרה לרווחה ומאפילה לאורה. ואכן יעקב אבינו ע"ה קיבל באהבה כל שעבר עליו, מעשיו לבן ודינה. רק בנסיין של מכירת יוסף, שידע שבשלימותם של כל י"ב בניו תלוי העולם הבא שלו, כמו שכתוב (בראשית שם) 'כי ארד אל בני אבל שאולה' ופירש רש"י: 'אבל שאולה' וגו' מדרשו גיהנם, סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה אם לא ימות אחד מבני בחיי מובטח אני שאיני רואה גיהנם. וכאן כבר לא יכול היה לשאת כאבו ולבש שק ובכה, על כן נגזר על בניו גזירת המן שהביאה אותם ללבוש שק ואפר.

אסתר ידעה שכדי לתקן החטא יש לקבל הכל בשמחה

אך אסתר המלכה ידעה שכל זה קרה מכך שלא קיבל יעקב אבינו ע"ה את זה באהבה, משכך הבינה שלא תבוא הישועה מהשק והאפר, ורק כשהיה בשמחה ויקבלו את כל העובר עליהם באמונה תיממה שזה התי טוב עבורם, או אז ייושעו מצרתם, לפיכך הזמינה אסתר המלכה את המלך אחשוורוש והמן הרשע לסעודה להורות כי בוטחת בה' ובישועתו. וכך רואים אנו בתפילתה בעת עמדה בחצר בית המלך הפנימית, והם

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

אם מקדש עצמו הרי שמקדש סביבותיו בקדושת הארץ וממילא תחול הברכה בכל מקום

'הצב"י, רוצה לומר כי בארץ הצב"י תיכף אני מקבל בעצמי הצעקות והתפילות של בני ישראל לא ע"י מלאך אלא אני בעצמי, מה שאין כן בחוץ לארץ שצריכין להתלבש באויר טמא ויש כמה מקטרגים עליהם עד התכנס בארץ, ואחר כך צריכים טהרה וניקיון כדי לעלות למקום גבוה.

שתהיה תפילתו רצויה בשמים, כפי שכתב המקובל האלוקי רבי נתן שפירא ע"ה בחיבורו טוב הארץ (טז ע"ב), מפני שאין אותם האותיות המתהוות מהפה מתלבשות באויר טמא, ולכן הם רצויות ונעשות תיכף עטרה וכותרת על ראש מלכו של עולם. וזה רמז 'הינה צעקת בני ישראל באה אלי' (שמות ג ט) ראשי תיבות

וְיֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה וְגו', וְיִהְיֶה ה' אֶת יוֹסֵף וְיִהְיֶה אִישׁ מְצַלִּיחַ וְיִהְיֶה בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמְצַרִּי, וְיִרְאֶה אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ, וְיִפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל יֵשׁ לֹו נָתַן בְּיָדוֹ, וְיִהְיֶה מֵאֵז הַפְּקִיד אִתּוֹ וְגו' וְיִבְרַךְ ה' וְגו'. וְיִהְיֶה בְרַכְתּוֹ ה' כָּכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לֹו בְּבֵית וּבְשָׂדֵהוּ. (לט, א-ה).

האויר הקדוש של ארץ ישראל גורם

ברכה מעל דרך הטבע - בארץ ישראל

בא הכל אל נכון ומדויק היטב בפסוקים. מתחילה מחמת יוסף היתה שורה הצלחה בנכסי אדוניו כי היה בחוץ לארץ ובבית אדוניו המצרי, ואין ביכולת שתשרה הברכה. כשראה אדוניו כי ה' איתו ומצליח בידיו, תמה בעצמו מדוע לאיש קדוש כזה אין ביכולת שתשרה הברכה במעשי ידיו. והבין, שהמניעה היא מחמת שהנכסים שלו ובבית המצרי אין אפשרות שתחול הברכה. מה עשה, מיד 'ויפקידהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו' בכדי שיהיה כולו של יוסף הצדיק, ואז יוסף קידש עצמו כראוי וכדרכו ואף הד' אמות שלו הכל קידש וטיהר כי היה הכל כמו שלו, ותיכף התחילה הברכה לחול במעשי ידיו ובנכסיו. וזה שסיים הפסוק 'ויהי מאז הפקיד אותו בביתו וגו', ויברך ה' את בית המצרי וגו', ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו' וגו', שתיכף התחילה הברכה לחול בנכסיו.

ג) 'ברכך ה' מציון', שכל הברכות מגיעות וחלות בארץ ישראל הקדושה.

הוסיף הרה"ק רבי דוד מלעלוב ע"ה, שגם בחוץ לארץ תוכל לחול ברכה, והיינו אם מקדש עצמו מלמטה ומלמעלה, ואפילו ד' אמות שלו, בקדושה וטהרה, אזי תחול הברכה בנכסיו אפילו בחוץ לארץ, כי זהו גם כן בחינת ארץ ישראל.

על פי זה מבאר בנו הרה"ק רבי משה מלעלוב ע"ה, זהו הרמז בפסוקי התורה בפרשת וישב (בראשית לט א-ה), 'ויוסף הורד מצרימה וגו', ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי, וירא אדוניו כי ה' איתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, ויפקידהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו, ויהי מאז הפקיד אותו וגו' ויברך ה' וגו' ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה'.

ולכאורה יש להבין, פתח ב'הצלחה' וסיים ב'ברכה'. אך לפי דברי אביו האמורים

גבולות הארץ הקדושה מכוונים כנגד ארץ העליונה וכל הברכות מלעילא חלים בה, כפי רואים אנו בלשונות 'ברכה והצלחה' שמאחלים בהם יהודים זה לזה, שקיים הבדל גדול ביניהם, 'ברכה' הרי היא מעל דרך הטבע, ו'הצלחה' הינה בדרך הטבע. לשון 'ברכה', ביאורה בספרן של צדיקים ע"ה, מלשון 'המשכה', כמו שאמרו במשנה (כלאים פ"ז מ"א) 'המברך את הגפן', והכוונה שמכופף זמורת הגפן לארץ וממנה נמשכת נטיעה חדשה, ובדרך זו הוא הביאור בלשון 'ברכה' שבהם ממשיכים את ההשפעות האלוקיות ומגלים אותם בארץ, וכך נוספים עוד מקומות בהם מתגלה לעין כל הנהגת הקב"ה וברוך שמו.

על פי זה ביאר היהודי הקדוש מפרשיסחא ע"ה, כי 'הצלחה' בדרך הטבע יכולה שתהיה גם מחוץ לארץ ישראל, אך 'ברכה' שהיא מעל לדרך הטבע אינה יכולה לחול כי אם בארץ הקודש, וכנאמר (תהלים קלד

מדוע אהב יעקב ע"ה את יוסף יותר משאר בניו

שלא קבלו את החכמה מאביהם, לא הכירו את יוסף ולא הבחינו בצורתו הקדושה.

מעלת יוסף שנוולד לזקנותו של אביו

והנה רש"י הוסיף ביאור נוסף מהו 'בן זקונים', שנוולד לו לעת זקנותו. כי באמת כל מעלותיו של יוסף באו לו מאחר שנוולד לעת זקנת אביו, כי תלמידי חכמים ככל שהם מזקינים דעתם מתיישבת עליהם (קנינים פ"ג מ"ו), וכפי מה שגופם נחלש כך דעתם ושכלם מתגברים, ולפיכך הבנים הנולדים לעת זקנתם הם במעלה יתירה על אחיהם, נמצא שכל דברי רש"י עולים בקנה אחד, שמאחר שנוולד לזקנת אביו היה תואר פניו דומה לשל אביו, וזו היתה הסיבה שמסר לו אביו את כל חכמתו שקיבל משם ועבר.

יעקב ויוסף בקיאים היו בחכמת הפרצוף

אכן כוונת רש"י היא שלא לחינם מסר יעקב את חכמתו ליוסף, אלא כיון שהיה דומה לו בתואר פניו, והעלים רש"י סוד גדול בדבריו, ועומק הענין הוא, שיעקב אבינו היה בקיא להכיר במראה פניו של אדם, ונמנע למסור את סודות התורה כי אם למי שהכיר בפניו את גודל מעלתו, וכיון שראה ביוסף שתואר פניו דומה לו, כלומר, הכיר בו שדומים פניו בקדושתם אליו עצמו, והדבר מעיד על מעלת נפשו שדומה אליו, לכן מסר דווקא לו את סודות התורה שנמסרו לו מפי שם ועבר. ובזה יובן גם מה שנאמר (להלן מב ח) 'ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו', שיוסף שקיבל מאביו את חכמת מראה הפנים, הכיר במראה פני אחיו שהם בני אביו, אבל הם

וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זָקִינִים הוּא לֹו וְעָשָׂה לֹו כְּתַנְתּוֹ פְּסִים (לז ג). יוסף הצדיק היה חביב על אביו יותר משאר אחיו, והטעם לכך מבואר בהמשך הפסוק, 'כי בן זקנים הוא לו, ופירש רש"י שהיה דומה לו בתואר פניו. ויש להתבונן מהו השבח הגדול בכך, ומדוע אהב אותו בשל מראהו יותר משאר אחיו. ועוד קשה, אם היה זיו פניו דומה לאביו הכיצד לא הכירו אותו אחיו בעמדם לפניו במצרים, הרי היה דומה במראה פניו ליעקב אביהם. ובאמת רש"י מביא פירוש נוסף, שיעקב לימד את יוסף את כל חכמתו שלמד מפי שם ועבר, ולכן היה אוהב אותו יותר משאר אחיו, אמנם גם פירוש זה אינו מובן, מדוע אכן לא לימד את חכמתו גם לשאר בניו.

עיקר הקדושה היא בשמירת עיניים

אִיהֶּ הַקְּדוּשָׁה הוּא בְּעֵינַיִם וְגו' (לח, כא).
 אִיתָא הַרְה"ק הַמַּגִּיד מְזֻלָּאטְשׁוּב ע"ה:
 'אִיהֶּ הַקְּדוּשָׁה הִיא בְּעֵינַיִם' (בראשית לח
 כא) רוצה לומר, אִיהֶּ הַמְקוּם הַמְזוּמָן
 לַהֲמִשִּׁיךְ עַל עֲצֻמוֹ רוּחַ קְדוּשָׁה וְטַהֲרָה,
 או חס וחלילה לַהֲמִשִּׁיךְ רוּחַ טוֹמָאָה עַל
 עֲצֻמוֹ, 'הִיא בְּעֵינַיִם', כִּי עֵיקַר הַקְּדוּשָׁה
 תְּלוּיָה בְּשִׁמְרֵת הַעֵינַיִים, אֲךָ אִם חָס
 וְחִלְיָה מִסְתַּכֵּל בְּעֵינַיִם עַל מְקוֹמוֹת לֹא
 טַהוּרִים הֵרִי שִׁמְמִשִּׁיךְ עַל עֲצֻמוֹ רוּחַ
 טוֹמָאָה.

וראה כעין זה בתפארת שלמה (בלק
 ד"ה וכסה): ידוע כי עיקר הקדושה של
 האדם בשמירת העינים בחינת הראות
 כמו שכתוב 'אִיהֶּ הַקְּדוּשָׁה - הִיא בְּעֵינַיִם',
 הקדושה הוא בעיניים, לכן צריך שמירה
 מעולה מאד כי היזק ראייה שמייה היזק.
 רוצה לומר שפוגם בשם י"ה כנודע. וזה
 שכתוב (להלן כב ה) 'כִּיסָה אֶת עֵינֵי הָאָרֶץ'
 לשון כסות עיניים, שראה בלק את בני
 ישראל ששומרים בחינת הראות. אבל
 אצל בלעם הרשע כתיב 'נֹפֵל וְגִלּוּי עֵינַיִם'.
 רוצה לומר, זאת הנפילה שלו כי היה גלוי
 עיניים' שלא שמר בחינת הראות כנ"ל.

יש בנותן טעם להביא מעשה שהיה:
 מו"ר זקני ה"שא ברכה" ע"ה נסע בשנת
 תשל"ג לחוף לארץ, קודם בואו שלח מברק
 וביקש מבנו מו"ר אבי ע"ה שיבוא לקבל
 פניו בנמל התעופה. מו"ר אבי ע"ה הגיע
 לנמל התעופה כאשר ראשו כלפי מטה
 ועל פניו מעטה שכיסה את עיניו, ולא
 עוד, אלא שכל בני המשפחה הקיפוהו כדי
 שיוכל לשמור על עיניו הקדושות. מו"ר
 זקני ע"ה התעכב והגיע בטיסה אחרת,
 והיו צריכים להמתין עוד זמן מה, אבא
 ע"ה התעצב על כך ואמר: 'אלמלא מצות
 כיבוד אב לא הייתי יוצא ממחיצתי, ומקבל
 אני ייסורים אלו באהבה'. בני המשפחה
 התפלאו לשמוע דברים אלו ושאלו אותו:
 הלא כבודו לא הסתכל כלל בנשים הרי
 עיניך מכוסות היטב. משהפצירו בו 'תורה
 היא וללמוד אנו צריכים', אמר מו"ר אבי
 ע"ה: 'בדורות שלפנינו אדם שרצה לחטוא
 בעריות היה צריך לחפש חיפוש מחיפוש
 ולעשות במחשך מעשיו, והדבר היה
 קשה. המציאות בדורנו 'אִיהֶּ הַקְּדוּשָׁה -
 אִיהֶּ הַקְּדוּשָׁה, הִיא בְּעֵינַיִם' האדם חוטא
 חטאים כבדים במראה עיניו ומראות
 אלו מטמאות אותו כגופה של עבירה
 ומורידות אותו לשאול. לולי מצות כיבוד

טהור הוא, משום 'ובדרך לא היה' ולכך לא
 הפסיד את קנייניו הרוחניים אשר נאבדים
 חלילה כאשר יוצא לדרכו וחלילה אינו
 שומר את עיניו.

ולכן ב'אשרי יושבי ביתך' אומרים בסוף
 הפרק 'תהילת ה' ידבר פי, ואילו בסוף
 פרק 'אשרי תמימי דרך' נאמר 'תעיתי
 כשה אובד', שהרוצה לשמור נכסיו
 וקנייניו הרוחניים, ימנע עצמו עד כמה
 שיכול מלהסתובב בדרך, שלא ימצא
 עצמו חלילה בבחינת 'תעיתי כשה אובד'.
 ואף היוצא לדרכו ישמור עיניו לבו ומוחו
 שיישמרו בטרתם, ואז ייאמר עליו
 'אשרי תמימי דרך - ההולכים בתורת ה',
 כי אשריו ואשרי חלקו של האדם שכאשר
 אין לו ברירה ונצרך ללכת בעיר ובשווקים,
 עם זאת הולך בתורת ה' וכפי ציווי התורה
 - 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'
 (להלן טו לט), ומוחו תפוס בתורת ה'.

גלגול הדרכים שמוכרח להימצא בהם הוא רק כדי למנוע קטרוג ח"ו

אם אמר יאמר איש מישראל, וכי אני
 בוחר את האופן בו אוכל להתפרנס, הלא
 כבר אמרו חכמים שמחטא אדם הראשון
 נגזר על האדם 'בעצבון תאכלנה' (בראשית
 ג יז) וכפי הנראה כך גזרה חכמתו העליונה
 שאתפרנס באופן זה שאצטרך להתגלגל
 בדרכים לחובת ההשתדלות שלי.

תשובה לדבר, אם כל תכלית השתנות
 פניו היא למנוע קטרוג, הרי שבידו
 לפעול זאת ללא השתנות פניו, כי כאשר
 אדם מתהלך בדרכים ומשים עצמו עני
 שאינו נהנה וזן עיניו מכל מנעמי העולם
 החולפים על פניו, ומקיים 'ולא תתורו
 אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (להלן טו לט)
 בהידור, פועל בהנהגתו זו שלא יצטרך
 לבוא להשתנות פניו וצורתו, כי השיג
 התכלית שנראה בעיני האומות ושריהם
 כעניים, וממילא ישפיע עליו 'הזן ומפרנס
 מקרני ראמים עד ביצי כינים' שפע רב
 בביתו ביותר מאשר ישנתו פניו בדרכים,
 מאחר שעושה רצון ה' ושומר עיניו שלא
 לזון חלילה מכל דבר רע.

כן יעזור ה' שיושפע עלינו ממרום שפע
 רב בבתינו ללא שנאלץ להשחיר תארנו
 בגלגול הדרכים, ותחול הברכה עלינו
 בשפע רב ובהארת פנים, כן יהי רצון, אמן.

אב מה לי כאן ומי לי כאן.
 לאחר שנים אמר לאחד מבני המשפחה:
 זוכר אתה את הנסיעה ללוד. דע לך שעד
 היום לא השלמתי את התיקון של אותה
 נסיעה. רק לאחר שלוש עשרה שנה,
 כשעשה סעודת הודיה, נשאל על מה
 כבוד הרב עושה סעודת הודיה, הסביר
 כי עכשיו הצליח להשלים את התיקון
 של אותה נסיעה לשדה התעופה. כך
 היתה הסתכלותם של צדיקים על שמירת
 העינים, זה היה בציפור נפשם, ורצו
 לשמור על הצלם הקדוש שלהם.

ובענין זה ידועים דברי הרה"ק רבי נפתלי
 מרופשיץ ע"ה, ויש שהביאו מאמר זה בשם
החווה מלובלין ע"ה, דהנה, שתי פעמים
 הוזכר 'אשרי' בספר התהלים על סדר
 אותיות האל"ף ב"ת, האחד 'אשרי יושבי
 ביתך' (פד ה) שתיקנו לאמרו בתפילה
 יחד עם פרק 'תהילה לדוד' (פרק קמה)
 המסודר לפי אל"ף ב"ת, והשני 'אשרי
 תמימי דרך' (קט א). אך בעוד 'אשרי
 יושבי ביתך' נאמר בסדר א' ב' בחד אפא,
 כלומר, פעם אחת בכל אות, השני - 'אשרי
 תמימי דרך', נאמר בתמניא אפין, מדוע.

כי 'אשרי יושבי ביתך' משבח את היושב
 בביתו שנשארים פניו כפי שהיה עד עתה,
 אך 'תמימי דרך' - הנזקק לצאת לדרך,
 משתנה צורתו ותארו לשמונה פנים,
 שאינו יכול להישאר בתומו ובצדקותו כפי
 שהיה עד עתה.

על דרך אמרם ז"ל בגמרא (ברכות ו):
 על הפסוק (תהלים יב ט) 'כרום זלות
 לבני אדם': רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי
 תרוייהו, כיון שנצטרך אדם לבריות פניו
 משתנות ככרום, שנאמר, 'כרום זולות
 לבני אדם'. מאי 'כרום', כי אתא רב דימי
 אמר, עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו,
 וכיון שחמה זורחת מתהפך לכמה גוונים.

וכבר כתב מרן הבית יוסף (אבע"ז
 סי' כא ס"א): כתוב בארחות חיים (ח"ב
 הלכות ביאות אסורות סי' יג) בשם הרב
 רבינו יונה (אגרת התשובה יט-כ) וכו', וכל
 המסתכל באשת איש מכשיל ומכחיש כח
 יצרו הטוב והודו נהפך עליו למשחית.

וכמו שאמרו משמו של **החווה מלובלין**
ע"ה בפסוק (להלן ט יג) 'והאיש אשר הוא
 טהור ובדרך לא היה' מפני מה איש זה

- דברי יחזקאל
- בני יששכר
- בת עין
- אור לשמים
- תפארת שלמה
- צדקת הצדיק

- אורה ישראל
- עבודת ישראל
- מאור ושמש
- מנחם ציון
- יסוד העבודה
- זרע קודש

- בעל שם טוב
- תולדות יעקב יוסף
- נועם אלימלך
- קדושת לוי
- חיים וחסד
- יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com